

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาการจระบบการป้องกันปัญหายาเสพติดในโรงเรียนบ้านแม่คะ อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางการศึกษา ดังนี้

1. ความหมายและประเภทของยาเสพติด
2. สาเหตุการติดยาเสพติด
3. การป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษา
4. ข้อมูลที่เกี่ยวกับปัญหาของระบบการป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียนบ้านแม่คะ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและประเภทของยาเสพติด

ความหมายของยาเสพติด

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า เสพและเสพติดไว้ดังนี้ เสพ ที่ เป็นคำกริยา หมายความว่า กิน บริโภค เช่น เสพสุรา เสพติด ที่เป็น คำวิเศษณ์ หมายความว่า ที่ใช้บ่อย ๆ แล้วติด มักใช้กับสิ่งที่ติดแล้วให้โทษ เช่น ยาเสพติด สิ่งเสพติด ของเสพติด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2539, หน้า 851) องค์การอนามัยโลก (อ้างใน สุพัตรา สุภาพ, 2540, หน้า 53) ให้คำนิยามเรื่องยาเสพติด ให้โทษว่า เมื่อเสพแล้วผู้เสพจะเกิดความต้องการทั้งทางร่างกาย และจิตใจในการที่จะได้เสพต่อไป โดยไม่สามารถหยุดเสพได้ จำนวนการเสพก็จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกายและ จิตใจในภายหลัง ลักษณะของยาเสพติดจะออกมาในรูป ดังนี้

1. มีความต้องการที่รุนแรง พยายามทุกวิถีทางที่จะให้ได้ยามา
2. มีแนวโน้มจะเสพเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อาจจะออกมาในรูปการกิน นิด และ ดูด
3. ทำให้จิตใจและร่างกายต้องพึ่งยาเสพติด

สุพัฒน์ ชีรเวชเจริญ (2540) ได้ให้ความหมายของยาเสพติดว่า ยาเสพติดหมายถึง ยาหรือสารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยวิธีใดก็ตาม ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสังคมสำคัญได้ 4 ประการดังนี้

1. มีความต้องการที่จะเสพยาขึ้นอยู่กับตลอดเวลา แสดงออกทั้งทางร่างกายและจิตใจ
2. ต้องเพิ่มขนาดของยาที่เสพมากขึ้น
3. มีอาการอยากยาหรือหิวยาได้เมื่อขาดยา (บางคนอาจมีอาการถอนยาเมื่อขาดยา)
4. สุขภาพทั่วไปทรุดโทรม

พระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท (พ.ศ.2518) และตามพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2539 (ฝ่ายวิชาการสุตรไพศาล, 2539, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของวัตถุออกฤทธิ์ไว้ว่า วัตถุออกฤทธิ์ หมายถึง วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นสิ่งที่ได้จากธรรมชาติ หรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นวัตถุสังเคราะห์ทั้งนี้ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา และที่กำหนดเป็นประเด็นสำคัญ คือ แอมเฟตามีน เพราะแอมเฟตามีนซึ่งเป็นยาประเภทกระตุ้นประสาท เป็นยาอันตรายที่มีฤทธิ์กระตุ้นประสาทในสมองส่วนกลาง ซึ่ง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2537, หน้า 1-2) กล่าวว่าในปัจจุบันแอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีนหรือ ยาบ้า เป็นวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทซึ่งกระทรวงสาธารณสุขได้ออกประกาศให้เรียกชื่อใหม่ว่า "ยาบ้า" และจัดให้เป็นสิ่งเสพติดประเภทที่หนึ่งมีโทษรุนแรงที่สุดเมื่อเดือนกรกฎาคม ปี พ.ศ.2539 และ สุพิสง ธรรมพันทา (2540, หน้า 3) สรุปว่าด้วยเหตุดังนี้ ผู้ผลิต ผู้ครอบครอง ผู้ขายจึงมีความผิดเช่นเดียวกับยาเสพติดให้โทษชนิดที่หนึ่ง

สำหรับ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2537, หน้า 7) ได้กล่าวว่า การเสพยาบ้าหมายความว่าความถึงการรับวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทประเภทยาบ้าเข้าสู่ร่างกาย โดยรู้ว่าเป็นวัตถุออกฤทธิ์ไม่ว่าด้วยวิธีใดหรือทางใด ในทำนองเดียวกัน การติดยาบ้าก็หมายถึง การเสพวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทคือยาบ้าเป็นประจำติดต่อกันจนตกอยู่ในสภาพที่จำเป็นต้องพึ่งพายาบ้า นั้น โดยสามารถตรวจพบสภาพติดยาบ้า นั้นได้ตามหลักวิชาการ การเสพหรือบริโภคยาบ้ามีหลายวิธี ในช่วงก่อนปี 2537 ส่วนใหญ่พบว่าผู้เสพจะนิยมเสพร่วมกับแอลกอฮอล์มากที่สุด รองลงมาคือเสพโดยกินเป็นเม็ดกับน้ำหรือเครื่องดื่มชูกำลังละลายในเครื่องดื่มชูกำลัง ผสมน้ำฉีดเข้าสู่ร่างกาย บดแล้วนำมอลนไฟเพื่อสูดดมควัน หรือใช้แอมเฟตามีนผสมกับเฮโรอีนแล้วฉีดเข้าเส้นเรียกว่า สปีด บอล (Speed ball) และในช่วงปี 2539 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2539, หน้า 30 – 32) สรุปว่า วิธีการเสพซึ่งเป็นที่นิยมมากขึ้นในขณะนี้คือการสูบ ซึ่งทำให้ยาบ้าออกฤทธิ์ได้รวดเร็วมาก อันที่จริงแล้วการเสพยาบ้าด้วยด้วยการกิน

การละลายน้ำดื่ม และการฉีด จะพบอยู่ในผู้เสพที่ใช้อย่างน้อยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มช่วงเวลาในการทำงาน ส่วนกลุ่มผู้เสพที่เสพยาโดยมีวัตถุประสงค์อื่นจะนิยมเสพยาด้วยการสูบบุหรี่นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักเรียน นักศึกษา และกลุ่มเยาวชนนอกสถานศึกษา ส่วนการออกฤทธิ์ของยาบ้า นั้น โดยเฉลี่ยแล้วยาบ้า 1 เม็ดจะออกฤทธิ์ได้นาน 4 – 6 ชั่วโมง

จากความหมายของยาเสพติดข้างต้น สรุปได้ว่ายาเสพติด หมายถึง สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ก็ตาม เมื่อรับประทานเข้าสู่ร่างกายโดยการกิน สูบ สูด อม หรือดมแล้ว ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ มีความต้องการจะรับสารนั้นตลอดเวลา ต้องการเพิ่มขนาดการเสพยามากขึ้น มีอาการถอนยา หรืออยากยาเมื่อขาดยา และมีสุขภาพทรุดโทรม

ประเภทของยาเสพติด

ปัจจุบันสามารถจัดแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้หลายชนิด ดังที่ รุจิ ภูสาร และสุรเดช สัมฤทธิ์จิต (อ้างใน วีรพงศ์ ใจสุนทร, 2542, หน้า 10) ได้แบ่งประเภทของยาเสพติดไว้ดังนี้

แบ่งตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง เป็น 4 ประเภท คือ

1. ประเภทกดประสาท เช่น กลุ่มฝิ่นและอนุพันธ์ของฝิ่น ยาระงับประสาท และยานอนหลับ (เชคโคบาบิทัล, อะโมบาบิทัล ฯลฯ) ยากล่อมประสาท กลุ่มเบนโซไดอะซีปีน สารระเหย (ทินเนอร์, เบนซิน) เครื่องดื่มมีนเมา (แอลกอฮอล์) เป็นต้น

2. ประเภทกระตุ้นประสาท เช่น แอมเฟตามีน กระเทียม โคคาอิน บุหรี่ กาแฟ เป็นต้น

3. ประเภทหลอนประสาท เช่น แอลเอสดี เห็ดขี้ควาย เป็นต้น

4. ประเภทออกฤทธิ์หลายอย่างผสมผสาน กดกระตุ้น หรือหลอนประสาทผสมรวมกัน เช่น กัญชา เป็นต้น

แบ่งตามแหล่งที่มา เป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทที่ได้จากธรรมชาติ เช่น ฝิ่น กระเทียม กัญชา เป็นต้น

2. ประเภทที่ได้จากการสังเคราะห์ เช่น เฮโรอิน เช็คโคบาบิทัล ยาบ้า เป็นต้น

แบ่งตามองค์การอนามัยโลก เป็น 9 ประเภท คือ

1. ประเภทฝิ่นหรือมอร์ฟีนรวมทั้งยาที่ออกฤทธิ์คล้ายกัน เช่น เฮโรอิน เพคตินิน เป็นต้น

2. ประเภทบาร์บิทูเรต รวมทั้งยาที่ออกฤทธิ์คล้าย เช่น เช็คโคบาบิทัล อะโมบาร์บิทัล เมโปรปามेट ไออะซีแพม คลอไดอะซีพอกไซด์ เป็นต้น

3. ประเภทแอลกอฮอล์ เช่น เหล้า วิสกี้ เบียร์ เป็นต้น

4. ประเภทแอมเฟตามีน เช่น เมทแอมเฟตามีน เด็กซ์แอมเฟตามีน เป็นต้น

5. ประเภทโคคาอิน เช่น ใบโคคา เป็นต้น

6. ประเภทกัญชา

7. ประเภท KHAT เช่น ใบกระท่อม เป็นต้น

8. ประเภทหลอนประสาท เช่น แอลเอสดี ลำโพง เห็ดขี้ควาย เป็นต้น

9. ประเภทอื่น ๆ ที่ไม่เข้ากับประเภทใด ๆ เช่น ทินเนอร์ บุหรี่ เบนซิน เป็นต้น

แบ่งตามกฎหมาย เป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทถูกกฎหมาย เช่น ยาแก้ไอ น้ำคำ บุหรี่ เหล้า กาแฟ เป็นต้น

2. ประเภทผิดกฎหมาย เช่น มอร์ฟิน ฝิ่น เฮโรอีน เซ็คโคบาบิทัล แอมเฟตามีน กระท่อม กัญชา ฯลฯ ในส่วนที่ผิดกฎหมายยังแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ตามประกาศกระทรวง สาธารณสุข วันที่ 23 กรกฎาคม 2539

ประเภทที่ 1 ยาเสพติดชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน ยาบ้า เป็นต้น

ประเภทที่ 2 ยาเสพติดให้โทษโดยทั่วไป เช่น ฝิ่น มอร์ฟิน โคเคอิน โคคาอิน เฟทานิล เมธาโดน เพติดิน เป็นต้น

ประเภทที่ 3 ยาเสพติดให้โทษชนิดเป็นตำหรับยาที่มียาเสพติดประเภทที่ 2 ปُرุงผสมอยู่ เช่น ยาแก้ไอที่มีโคคาอินผสม ยาแก้ท้องเสียที่มีฝิ่นผสม เป็นต้น

ประเภทที่ 4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 และ 2 เช่น อะเซติล แอลไฮโดรคอกเซติลคลอไรด์ เป็นต้น

ประเภทที่ 5 ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าขายอยู่ในประเภท 1 - 4 เช่น กัญชา กระท่อม เห็ดขี้ควาย เป็นต้น

อุทัยศรี แสงคล้อย (2539, หน้า 108) สรุปว่า ก่อนหน้านี้ มีการแบ่งประเภทของยาเสพติดให้โทษตามแหล่งที่เกิดเป็น 2 ชนิด คือ ชนิดแรก ยาเสพติดธรรมชาติเป็นสารที่กลั่นหรือสกัดได้จากพืชบางชนิดโดยตรง เช่น ฝิ่น โคเคอิน กัญชา บางครั้งการนำสารจากพืชเหล่านั้นมาปรุงเป็นอย่างอื่นโดยใช้กรรมวิธีทางเคมี เช่น มอร์ฟิน เฮโรอีน ซึ่งทำมาจากฝิ่น เป็นต้น

ชนิดที่ 2 ยาเสพติดสังเคราะห์ เป็นสารที่ผลิตขึ้นในห้องปฏิบัติการด้วยกรรมวิธีทางเคมีนำมาใช้แทนยาเสพติดธรรมชาติได้ โดยสารที่สังเคราะห์ขึ้นมานั้นจะออกฤทธิ์เหมือนยาเสพติดธรรมชาติ เช่น เพติดิน ไฟเซปโดน เมทาโดน เป็นต้น ยิ่งกว่านี้ยังมีการแบ่งชนิดของยาเสพติดตามกฎหมาย ออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทแรก ยาเสพติดประเภทถูกกฎหมาย ได้แก่ บุหรี่ เหล้า กาแฟ ยาแก้ไอ น้ำคำ ประเภทที่ 2 ยาเสพติดประเภทผิดกฎหมาย ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟิน เฮโรอีน เซโคบาบิตาล แอมเฟตามีน กระท่อม กัญชา

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 (สั ก กอแสงเรือง, 2530, หน้า 38) ได้แบ่งประเภทยาเสพติดให้โทษออกเป็น 5 ประเภท คือ ประเภท 1 ได้แก่ เฮโรอีน มอร์ฟิน อะซีทอร์ฟิน ซึ่งจัดเป็นยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง ประเภท 2 ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟิน โคเคอิน ซึ่งเป็นยาเสพติด

ให้โทษทั่วไป ประเภท 3 ได้แก่ ยาแก้ไอ ยาแก้ท้องเสีย ที่มีฝิ่น โคเคอินเป็นส่วนผสมจัดเป็นยาเสพติดให้โทษชนิดเป็นตำรับยาที่มียาเสพติดให้โทษประเภท 2 ปُرุงผสมอยู่ด้วย ประเภท 4 ได้แก่ อะเซติกแอนไฮไดรด์ อะเซติกคลอไรด์ ซึ่งจัดเป็นสารเคมี ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษ ประเภทที่ 1 หรือที่ 2 ประเภท 5 ได้แก่ พืชกัญชา พืชกระท่อม เห็ดขี้ควาย จัดเป็นยาเสพติดให้โทษ ที่มีได้เข้าข่ายอยู่ในประเภท 1 ถึง ประเภท 4

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2537, หน้า 23) ได้จัดกลุ่มยาบ้าไว้ 3 กลุ่มคือ กลุ่มแรก ยาบ้าแท้ มีส่วนประกอบที่สำคัญคือ แอมเฟตามีนหรือเมทแอมเฟตามีน กลุ่มที่สอง ยาบ้าปลอม เกิดจากการควบคุมแอมเฟตามีน จึงมีการนำสารอีเฟดรีนคาเฟอีน และเฮโรฟิลีนมาใช้แทนแอมเฟตามีน กลุ่มที่สาม ยาบ้าเจนน มีคุณสมบัติก้ำกึ่งระหว่างยาบ้าปลอม มีสารเฟนิโพรพอแรกซ์ หรือมีการเอาเอทิลแอมเฟตามีนผสมอยู่ ส่วนประกาศของกระทรวงสาธารณสุข (อ้างใน สุพิทวง ธรรมพันธ์, 2540, หน้า 312) เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2539 จัดให้ยาบ้าเป็นสิ่งเสพติดประเภท 1 เป็นสิ่งเสพติดที่มีผลร้ายแรง เช่นเดียวกับเฮโรอีน โดยได้กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุออกฤทธิ์ชนิดนี้ ได้แก่ แอมเฟตามีน เดกซ์โตรแอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน เลแวนเฟตามีน เลโวเมทแอมเฟตามีน เฟนิทิลีน เซโคบาบิตาล ในตราซีแพม อีเฟดรีน เฟโมลีน และซูโดอีเฟดรีน ส่วนในประเทศไทย เนื่องจากพบว่าในอดีตที่ผ่านมาั้นยาบ้าชนิดที่แพร่หลายที่สุดมีสัญลักษณ์เป็นรูปหัวม้า จึงเป็นต้นกำเนิดของชื่อ “ยาม้า” ต่อมามีการเปลี่ยนชื่อจาก “ยาม้า” เป็น “ยาบ้า” ในปี พ.ศ. 2539

ลัก กอแสงเรือง (2530, หน้า 3) กล่าวว่า ในส่วนกลไกของรัฐระหว่างช่วง 2 – 3 ปี ทศวรรษที่ผ่านมา นโยบายการเสพยาเสพติดตามความหมายที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2528 หมายถึงการรับยาเสพติดให้โทษเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ เมื่อเป็นเช่นนี้ คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการใช้กัญชาและการใช้ยาในทางที่ผิด จึงได้แบ่งประเภทของการเสพยาเสพติดออกเป็น 5 แบบ คือ

แบบแรก	แบบทดลองใช้
แบบที่สอง	แบบใช้เพื่อความบันเทิง
แบบที่สาม	แบบที่ใช้ตามสถานการณ์
แบบที่สี่	แบบใช้อย่างรุนแรง
แบบสุดท้าย	แบบใช้อย่างถูกควบคุม

ซึ่งทุกแบบล้วนแล้วแต่เป็นการรับยาเสพติดเข้าสู่ร่างกายทั้งสิ้น

จากประเภทของยาเสพติดข้างต้นสามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภท ได้แก่ แบ่งตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง แบ่งตามแหล่งที่มา แบ่งตามองค์การอนามัยโลก แบ่งตามกฎหมาย และแบ่งตามประเภทที่ใช้กันมากในหมู่นักเรียน นักศึกษา

สาเหตุการติดยาเสพติด

จากการศึกษาเอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ได้มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุ การติดยาเสพติด ดังนี้

สุรเดช วงศ์ษา (2524, หน้า 47) พบว่าสาเหตุที่ทำให้การแพร่ระบาดของสารเสพติดเข้าสู่สถานศึกษาได้เร็วและทำให้นักเรียนติดสารเสพติดเป็นจำนวนมากเป็นผลจากครอบครัว สถาบันสภาพทางสังคม และมูลเหตุส่วนตัวของนักเรียน ขณะที่ ทวีศักดิ์ ลีระพันธ์ (2527, หน้า 57) พบว่าในส่วน of นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เสพสารเสพติดโดยเหตุผลว่าอยากลองใช้แก้ปัญหาตนเองและเพื่อนชักชวน นักเรียนและนักศึกษา กลุ่มที่เคยใช้และไม่เคยใช้สารเสพติด มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าสาเหตุของการใช้สารเสพติดประเภทกัญชา ใบกระท่อม ฟัน มอร์ฟีน เฮโรอีน เหล้าแห้ง ทินเนอร์ และเบนซิน เพราะอยากทดลอง ส่วนความคิดเห็นที่แตกต่างกัน คือนักเรียน นักศึกษา กลุ่มที่ไม่เคยใช้สารเสพติด คิดว่าสาเหตุของการรับประทานยากระตุ้นประสาท เพราะต้องการระงับปวดแต่กลุ่มที่เคยใช้สารเสพติด คิดว่าเหตุเพราะอยากทดลอง โดยเรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้

- 2.1 ทดลองใช้ด้วยตนเอง (อยากลองว่าเป็นอย่างไร โดยเชื่อว่าจะสามารถบังคับตนเองมิให้ติดสารเสพติดได้)
- 2.2 เพื่อนชวน
- 2.3 เพื่อความสนุกสนาน
- 2.4 เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคมและเพื่อน
- 2.5 มีเรื่องไม่สบายใจ
- 2.6 ครอบครัวหย่าร้าง
- 2.7 เด็กมั่วสุมอยู่ในอบายมุข โดยเฉพาะการพนัน
- 2.8 การคลุกคลีอยู่กับการซื้อขายสารเสพติด
- 2.9 ถูกหลอกลวง

ส่วน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2535, หน้า 1 - 2) ได้สรุปถึง สาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้เยาวชนติดยาเสพติดมีหลายประการดังนี้

1. สาเหตุจากการถูกชักชวน
2. สาเหตุจากความกดดันในครอบครัว เช่น พ่อแม่ทะเลาะกัน พ่อแม่หย่าร้าง เป็นต้น
3. สาเหตุจากความจำเป็นในอาชีพบางอย่าง เช่น ผู้ที่ต้องทำงานกลางคืน เป็นต้น
4. สาเหตุจากปัญหาเศรษฐกิจ ทำเพื่อความอยู่รอดจึงยอมไปสูยาเสพติด ซึ่งต้องกลายเป็นผู้ขายและติดยาเสพติด

5. สาเหตุจากสิ่งแวดล้อม เนื่องจากผู้ติดยาจำนวนไม่น้อยที่เข้ารับการรักษานหาขาดจากการติดยา แต่เมื่อหายแล้วสังคมไม่ยอมรับ เลยทำให้ต้องกลับไปอยู่ในสังคมยาเสพติดเช่นเดิม

6. ขาดความรู้ในเรื่องยา และยาเสพติด

นอกจากนี้ ยังได้ระบุสาเหตุอื่น ๆ อีก ได้แก่

1. ความอยากรู้ อยากลอง ความคึกคะนองของเยาวชนเอง
2. ความต้องการให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน หรือเข้ากับเพื่อนได้
3. เนื่องจากความไม่รู้ หรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเยาวชน
4. เนื่องมาจากจิตใจของเยาวชนเอง คือ เป็นคนที่อ่อนแอ ใจคอไม่หนักแน่น เมื่อมีปัญหาในชีวิตก็หันไปใช้ยาเสพติด

สำหรับ สุพัตรา สุภาพ (2540, หน้า 63) ได้เสนอสาเหตุการติดยาเสพติดไว้ว่า การติดยาเสพติดมีสาเหตุทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และที่สำคัญคือความอ่อนไหวทางอารมณ์และจิตใจ ซึ่ง อาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ในพื้นที่ที่มีการขยายตัวมาก มักจะมีปัญหายาเสพติด เช่น ในเมืองมีมากกว่าในชนบท หรือคนจนติดยาเสพติดมากกว่าคนชั้นกลางหรือคนร่ำรวย หรืออยู่ในบริเวณที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลสอดส่องเพียงพอ หรือพื้นที่มีโรคพิษสุราเรื้อรัง และปรากฏเสมอว่าที่มีเศรษฐกิจสังคมไม่ดี อาจจะไม่มียาเสพติดเลยก็ได้

2. ด้านวัฒนธรรมในชุมชนบางแห่งโดยเฉพาะในกลุ่มที่ยึดประเพณีวัฒนธรรมของตนเอง บางแห่งนิยมใช้สารเสพติด ที่เสพไม่ใช่เพราะติดยาหรือเพราะมีความทุกข์ใจอะไร แต่เสพเพราะกลุ่มเสพ หรือทำตามค่านิยมของกลุ่ม

3. ด้านอารมณ์ ช่วยปลดปล่อยความทุกข์ใจ อึดอัดใจ ความเจ็บปวดต่าง ๆ หรือทดลองของใหม่ เช่น อยากสนุก อยากรู้ อยากทดลอง ในที่สุดเลยติด หรือการทำตัวเป็นพวกเดียวกันหรือให้กลุ่มยอมรับตน เป็นต้น

จากที่กล่าวมา พอสรุปถึงสาเหตุของการติดยาเสพติดได้ว่าเกิดจากการถูกชักชวน อยากทดลอง ปัญหาทางครอบครัว ความจำเป็นในบางอาชีพ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ต้องการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และขาดความรู้ในเรื่องการใช้ยา และยาเสพติด

การป้องกันปัญหาเสพติดในสถานศึกษา

การป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษานั้น กระบวนการทางการศึกษานับเป็นวิธีการที่สำคัญที่สุดในการสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียน นักศึกษา ฅรรงค์ สุปิ่นะเจริญ (2541, หน้า 9 - 11) ได้ให้แนวทางในการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา โดยการมุ่งเน้นการอบรมบ่มนิสัยและการพัฒนา

ด้านจิตใจ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบพื้นฐานในการสร้างภูมิคุ้มกันการใช้ยาในทางที่ผิด ซึ่งได้กำหนดไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. การส่งเสริมความนับถือตนเอง (Self-esteem) คือ การส่งเสริมให้บุคคลรู้สึกว่าคุณค่า มีประโยชน์ มีความสามารถ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด โดยมีแนวทางปฏิบัติ ได้แก่ การให้บุคลากร และเยาวชนในสถานศึกษา ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การรักษาความสะอาด การประกวดคำขวัญ เรียงความ วาดภาพ การส่งเสริมจริยธรรม การจัดชุมนุม หรือชมรม ต่างๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เป็นต้น

2. การส่งเสริมสัมฤทธิ์ผล (Achievement) คือ การส่งเสริมให้บุคคลประสบความสำเร็จ ได้รับการยกย่อง ได้รับความรัก ความอบอุ่น ความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน จัดบริการให้คำปรึกษาหารือ เพื่อหาแนวทางการแก้ไข รวมทั้งเสริมประสบการณ์ และ ทักษะให้แก่ผู้เรียน โดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการให้ความรู้ เป็นต้น

3. การส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกมีจุดหมาย (Sense of purpose) คือ การส่งเสริมให้บุคคลมีความสำนึกในค่าของมนุษย์ สร้างสรรค์เป้าหมายเกิดพลังที่จะผลักดันตนเองให้ไปสู่เป้าหมายนั้น โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ซึ่งแนวทางปฏิบัติ ได้แก่ การกำหนดระเบียบและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสถานศึกษาตามความเหมาะสม ส่งเสริมและปรับปรุงบุคลิกภาพ โดยการจัดกิจกรรมในหลักสูตร และนอกหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ควรให้มีการจัดกิจกรรมแนะแนว และจัดสวัสดิการสถานศึกษา เพื่อช่วยเหลือผู้เรียนเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล เป็นต้น

4. การจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความเคารพตนเอง ผู้อื่น และเกียรติภูมิของบุคคล (Respect for self and others and individual dignity) คือ การส่งเสริมประสบการณ์ที่เหมาะสม กับความสามารถ ความเข้าใจ ความถนัดของบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่ มีความรับผิดชอบ ความอดทน ความเคารพในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนการให้ความยกย่องบุคคลอื่น ซึ่ง แนวทางปฏิบัติ ได้แก่ การจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรม ประพุดิติน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ยกย่องส่งเสริมคนที่ปฏิบัติดี และให้โอกาสแก่ผู้เรียนทำกิจกรรม เป็นหมู่คณะ รวมทั้ง ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยในสถานศึกษา

5. การพัฒนาทักษะส่วนตัวและทักษะสังคม (Personal and social skills) คือ การฝึกฝนทักษะการคิด การอ่าน การใช้เหตุผล การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การประกอบอาชีพ การติดต่อระหว่างบุคคล การทำงานเป็นหมู่คณะ และการช่วยเหลือผู้อื่น โดยมีแนวทางการปฏิบัติ ได้แก่ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิชาชีพใหม่ ๆ และการฝึกทักษะทางสังคม

6. การส่งเสริมทักษะในการประกอบอาชีพ (Employable skill) คือ การจัดกิจกรรมทางเลือกต่าง ๆ ให้แก่บุคคล เพื่อเป็นช่องทางในการดำรงชีวิตตามความสนใจและความถนัดส่วนบุคคล โดยมีแนวทางปฏิบัติ ได้แก่ การจัดให้มีการบริการแนะแนวอาชีพ เช่น การฝึกฝนอบรมงาน การให้ความรู้ ฝึกอบรม ขั้นตอนในการวางแผนอาชีพ พัฒนาทักษะในการตัดสินใจ การศึกษา ความต้องการด้านอาชีพของชุมชน และการเตรียมตัวเพื่อเลือกอาชีพ เป็นต้น

สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 8 (2553) สรุปว่าการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา มียุทธศาสตร์ในการดำเนินงานดังนี้

1. จำแนกกลุ่มเป้าหมาย โดยการจำแนกนักเรียนออกตามลักษณะของพฤติกรรมที่แสดงออก แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ดังนี้

1.1 กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด

1.2 กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้ เหล้า บุหรี่ หรือเริ่มทดลองใช้ยาเสพติดบางชนิด และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ แต่ยังไม่ติดยาเสพติด

1.3 กลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติด

1.4 กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมการค้ายาเสพติด

การจำแนกนักเรียนทำได้หลายวิธี ดังนี้

1. ตรวจสอบสารเสพติดในร่างกาย ปัจจุบันนิยมใช้วิธีการตรวจสอบสารเสพติดจากปัสสาวะ

2. ใช้แบบทดสอบโดยกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขได้พัฒนาแบบประเมินตนเอง (SDQ : The Strengths and Difficulties Questionnaire) ให้กับสถานศึกษาเพื่อใช้คัดกรองปัญหาและให้การช่วยเหลือเบื้องต้นแก่นักเรียน แบบประเมินตนเอง (SQD) นี้มีความเหมาะสมที่จะใช้กับเด็กอายุระหว่าง 14 – 16 ปี

3. คำสารภาพของนักเรียนหรืออาจารย์แนะแนว และจากการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม โดยทีมพระวิทยากร

สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการจำแนกกลุ่มนักเรียน คือ ข้อมูลการจัดกลุ่มนักเรียนต้องเป็นความลับ รู้เฉพาะในกลุ่มคณาจารย์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้นการจำแนกกลุ่มเป้าหมายตามลักษณะของพฤติกรรมเสี่ยงเช่นนี้จะทำให้สามารถกำหนดมาตรการที่จะดำเนินงานกับแต่ละกลุ่มได้อย่างชัดเจน

2. ผสมผสานมาตรการในการดำเนินงาน โดยใช้มาตรการทั้ง 3 มาตรการ คือ

2.1 การป้องกันยาเสพติด โดยดำเนินการทั้ง การให้การศึกษา ข้อมูลข่าวสาร การแทรกแซง พฤติกรรมการใช้ยาเสพติด การแนะแนวหรือการให้คำปรึกษาและการจัดกิจกรรมต่างๆ

2.2 การบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพ

2.3 การปราบปรามยาเสพติด

การที่จะเลือกใช้มาตรการใดในการดำเนินงานขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาจากการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่จำแนกไว้

3. ระดมทรัพยากรของโรงเรียนและชุมชน การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม โดยการระดมทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทุกคน อันได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ ผู้ปกครองผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสมาคมครูและผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข และผู้แทนองค์กรเอกชนในท้องถิ่น

4. ด้านการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เนื่องจากปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาเป็นเรื่องที่นักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและได้รับผลกระทบโดยตรง

แนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ยึดแนวทางการป้องกันปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของสำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2542, หน้า 49 - 53) ซึ่งมีหลักในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาโดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มนักเรียนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด

การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดแก่กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติดเป็นการดำเนินการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดระยะยาว โดยมีมาตรการในการดำเนินงานแก่นักเรียน ดังนี้

1.1 มาตรการทางการศึกษา

ในการให้การศึกษาเพื่อป้องกันยาเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ปรับเปลี่ยนเจตคติและการปฏิบัติตนของนักเรียนเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีลักษณะของการดำเนินงาน สามลักษณะ คือ

1.1.1 การกำหนดเนื้อหาความรู้เรื่องการป้องกันยาเสพติดในหลักสูตร เพื่อให้มีการเรียนการสอนในทุกระดับชั้นที่กำหนดหลักสูตรไว้ ในระดับประถมศึกษาจะมีเนื้อหาดังกล่าวอยู่ในวิชาเสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต ส่วนในระดับมัธยมศึกษาจะมีเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในวิชาสุขศึกษาและพลานามัย

1.1.2 การผนวกเนื้อหาเสพติดเข้าไปในวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยไม่มีหลักสูตรกำหนดไว้ โดยครูอาจารย์พิจารณาตามความเหมาะสมในวิชาต่าง ๆ หรือมอบหมายให้นักเรียน นักศึกษาค้นคว้า เขียนเป็นรายงานหรือเรียงความภาษาไทย หรือภาษาอังกฤษ เป็นต้น

1.1.3 การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อประโยชน์ในการป้องกันยาเสพติด กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติดที่เสริมหลักสูตร ได้แก่ การจัดตั้งชมรมต่อต้านยาเสพติดในโรงเรียน การจัดค่ายฝึกทักษะชีวิต กิจกรรม ลูกเสือ-เนตรนารี กิจกรรมกลุ่มเพื่อน กิจกรรม เหล่านี้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการป้องกันยาเสพติดที่ได้รับ การส่งเสริมให้ดำเนินการในสถานศึกษา

1.2 มาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

มาตรการในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มุ่งรณรงค์ให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการ ป้องกันยาเสพติดแก่นักเรียน เพื่อสร้างความตระหนักต่อปัญหาเสพติด การรู้จักปฏิบัติตน และ การมีส่วนร่วมในการป้องกันปัญหาเสพติด กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ที่โรงเรียนได้ ดำเนินการมี ดังนี้

- 1.2.1 การจัดป้ายนิเทศในชั้นเรียนหรือตามบอร์ดต่าง ๆ ในโรงเรียน
- 1.2.2 การจัดนิทรรศการในเวลาและโอกาสที่สำคัญ เช่น วันต่อต้านยาเสพติด
- 1.2.3 การจัดเสียงตามสายในโรงเรียน
- 1.2.4 การจัดกิจกรรมหน้าเสาธง
- 1.2.5 การจัดทำโปสเตอร์ และแผ่นพับ เพื่อเผยแพร่ในสถานศึกษา
- 1.2.6.การจัดบรรยายและการจัดอภิปรายโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ
- 1.2.7 การจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในโรงเรียน

กิจกรรมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ดังกล่าว นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมดำเนินการได้ โดยมีครู อาจารย์เป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำและส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ

1.3 มาตรการทางเลือก

มาตรการทางเลือกเป็นมาตรการที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และความสามารถทางอาชีพของนักเรียน โดยมีการดำเนินกิจกรรม ทางเลือกด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ การส่งเสริมการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา เช่น การแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน การแข่งขันระหว่างโรงเรียน การออกกำลังกาย และการเล่น กีฬาตามโครงการ ลานกีฬาตามโครงการ ลานกีฬาเพื่อป้องกันยาเสพติดและนันทนาการอื่น ๆ

1.3.2 ด้านจริยธรรม ได้แก่ การมีส่วนร่วมกิจกรรมทางศาสนาในโอกาสวัน สำคัญทางศาสนา การอบรมศีลธรรม การฝึกนั่งสมาธิ และการส่งเสริมประเพณีไทย

1.3.3 ด้านสังคม เช่นการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น ชมรมคณิตศาสตร์ ชมรมคอมพิวเตอร์ ชมรมภาษาอังกฤษ และชมรมต่อต้านยาเสพติด-เอดส์ ชมรม

ดนตรี การร่วมกิจกรรมอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์ในโรงเรียน กิจกรรมลูกเสือ – เนตรนารี กิจกรรมค่ายเยาวชน เป็นต้น

1.3.4 ด้านการฝึกอาชีพ ได้แก่ กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมบริษัทจำกัด ในโรงเรียนและกิจกรรมโครงการส่งเสริมการเกษตรในโรงเรียน เป็นต้น

1.4 การฝึกทักษะชีวิต

การฝึกทักษะชีวิตมีวัตถุประสงค์ในการสร้างคุณลักษณะ หรือความสามารถในเชิงสังคมจิตวิทยาให้กับนักเรียนเพื่อให้สามารถเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทักษะชีวิตจะเป็นความสามารถขั้นพื้นฐานที่ทุกคนจำเป็นต้องใช้ในสังคมที่ได้มาจากการฝึกฝนจนชำนาญนั่นเอง ทักษะชีวิตที่สำคัญในการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยจากยาเสพติด ได้แก่ ทักษะในการคิดวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ ทักษะในการประเมินศักยภาพของตนเอง ทักษะในการคิดหาทางเลือกและตัดสินใจ ทักษะในการปฏิเสธต่อรองรักษาผลประโยชน์ของตน ทักษะในการสื่อสาร และทักษะในการควบคุมอารมณ์และความเครียด เป็นต้น การฝึกทักษะชีวิตจะต้องใช้ กระบวนการฝึกแบบมีส่วนร่วมโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน การฝึกจะต้องเน้นการแสดงแบบอย่าง การระดมสมอง และการฝึกปฏิบัติโดยอาศัยบทบาทสมมุติ เพื่อให้ นักเรียนมีประสบการณ์ โดยการสอดแทรกการฝึกทักษะชีวิตเข้าไปในกิจกรรมการเรียน การสอน วิชาต่าง ๆ โดยครูผู้สอนวิชานั้น ๆ หรืออาจจัดเป็นกิจกรรมแยกออกจากการเรียนการสอน เช่น การจัดค่าย หรือจัดกิจกรรมฝึกทักษะชีวิตโดยเฉพาะ ดังนั้นจึงต้องพัฒนาชุดการฝึกทักษะชีวิตให้หลากหลายรูปแบบและหลากหลายทักษะ เพื่อให้ครูอาจารย์นำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อน

ในช่วงของวัยรุ่น “เพื่อน “ นับว่าเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิด เจตคติ และพฤติกรรมของวัยรุ่นด้วยกัน การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดได้ตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของกลุ่มเพื่อน จึงได้มีการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อนเพื่อประโยชน์ในการป้องกันยาเสพติด โดยมีรากฐานความเชื่อมั่นในความสำคัญของกลุ่มเพื่อนว่ามีอิทธิพลสามารถที่จะโน้มน้าวชักจูงเพื่อนในกลุ่มด้วยการแนะนำ ให้ความช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มที่มีปัญหาให้ได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมก็สามารถที่จะป้องกันนักเรียนที่มีปัญหามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางที่ไม่ถูกต้อง นอกจากนั้นกลุ่มเพื่อนยังสามารถให้ความช่วยเหลือกันในเรื่องการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมกลุ่มเพื่อนดำเนินการโดยการฝึกอบรมนักเรียน นักศึกษา ที่มีบุคลิกภาพเป็นผู้นำ ให้ไปเป็นแกนของกลุ่มเพื่อน และมอบหมายบทบาทให้ปฏิบัติ เช่น บทบาทในการเป็นเพื่อนเรียน เพื่อนสนิท ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่ม โดยมีครูอาจารย์เป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อนอย่างใกล้ชิด ผู้นำของกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี สามารถที่จะเป็น

ผู้นำในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาของสมาชิกในกลุ่มในด้านการเรียน การป้องกัน และแก้ไขปัญหาชีวิตด้านต่าง ๆ รวมถึงปัญหาการใช้ยาเสพติดด้วย กิจกรรมกลุ่มเพื่อนมีชื่อเรียก หลากหลาย เช่น เพื่อนเพื่อเพื่อน เพื่อนช่วยเพื่อน และเพื่อนเตือนเพื่อน เป็นต้น

1.6 การปรับสภาพแวดล้อม

การจัดบริเวณและสิ่งแวดลอมภายในโรงเรียนให้เป็นสถานที่ที่น่าอยู่ น่าเรียน จะทำให้นักเรียนมีความรักและผูกพันต่อสถานที่ กระตือรือร้นอยากมาโรงเรียน จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียน ลดปัญหาการหนีเรียนเป็นจุดเริ่มของพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ การจัดบริเวณ ภายในโรงเรียนไม่ให้มีมุมอับ มุมปิดและสถานที่ลับตา สามารถช่วยลดการจับกลุ่มมั่วสุมภายใน โรงเรียนได้อีกด้วย

2. กลุ่มนักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติด

กลุ่มนักเรียนกลุ่มนี้ส่วนมากจะเริ่มใช้ยาเสพติดประเภทยาบ้า กัญชาและสารระเหย โดยจะมีลักษณะและพฤติกรรม กล่าวคือ นักเรียนกลุ่มนี้จะไม่รับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จากครู อาจารย์ ไม่เอาใจใส่ในการเรียน ผลการเรียนตกต่ำมีค่านิยมในการใช้ยาเสพติดและการคบ เพื่อนที่ผิด มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่น ๆ เช่น หนีเรียน หลับในชั้นเรียน มั่วสุมกันเพื่อเสพยาเสพติด ก่อนเข้าโรงเรียน ช่วงพักเที่ยง และหลังจากโรงเรียนเลิกนักเรียนกลุ่มนี้มีความจำเป็นรีบด่วนที่โรงเรียน จะต้องเข้าไปดำเนินการมิฉะนั้นนักเรียนจะใช้ยาจนติดหรือใช้ยาเสพติดประเภทที่รุนแรงขึ้น การแก้ไข ปัญหาให้กับนักเรียนกลุ่มนี้ควรใช้มาตรการแทรกแซงเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียน ดังนี้

2.1 โรงเรียนจัดบริการให้คำปรึกษาแนะนำโดยอาจารย์แนะแนวและจัดการเรียน การสอนเสริมพิเศษให้กับนักเรียน

2.2 ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ ให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสมโดยการใช้ กิจกรรมกลุ่มเพื่อนในการให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีปัญหา

2.3 สร้างค่านิยมใหม่ในเรื่องการคบเพื่อนและการไม่ใช้ยาเสพติด

2.4 ดำเนินมาตรการป้องปราม โดยเข้มงวดในการตรวจค้น การลักลอบนำยาเสพติด มาใช้ และสุ่มตรวจปัสสาวะแก่นักเรียนกลุ่มนี้เป็นครั้งคราวโดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้า

2.5 จัดทำกลุ่มบำบัดในลักษณะของค่ายนักเรียนในโรงเรียน โดยมี ครูอาจารย์ ดูแลอย่างใกล้ชิด มีระเบียบที่รัดกุม และในกรณีที่นักเรียนได้รับผลจากการใช้ยาเสพติด โรงเรียน ควรแนะนำให้ผู้ป่วยไปพบแพทย์เพื่อรักษาอาการ ที่ปรากฏ

2.6 ประสานงานกับผู้ปกครองอย่างใกล้ชิดเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาโดยผู้ปกครอง สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการจัดทำกลุ่มบำบัดนักเรียนที่เริ่มมีปัญหากการใช้ยา ก็จะช่วยให้ การทำกลุ่มบำบัดประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

3. กลุ่มนักเรียนที่ติดยา

นักเรียนกลุ่มนี้จะใช้ยาเสพติดเป็นประจำจนติด พฤติกรรมโดยทั่วไปจะไม่สามารถเรียนหนังสือต่อไปได้ โกหกหลอกลวง ลักขโมยทรัพย์สินของเพื่อนนักเรียน ครูอาจารย์ และโรงเรียน เพื่อหาเงินมาซื้อยาเสพติด นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมในการหาเงินโดยการขายยาเสพติดให้กับเพื่อนนักเรียนอื่น ดังนั้นเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดไปสู่เพื่อนนักเรียนกลุ่มอื่น โรงเรียนควรประสานให้ผู้ปกครองส่งนักเรียนกลุ่มนี้เข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพในสถานพยาบาลหรือค่ายบำบัดรักษา ในกรณีที่พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่พร้อมที่จะส่งลูกหลานเข้ารับการบำบัดรักษา โรงเรียนควรส่งนักเรียนเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพแทนไม่ควรไล่ให้นักเรียนออกจากโรงเรียนด้วยเหตุผลของการติดยาเสพติด และจัดให้มีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลังการบำบัดรักษา ทั้งในด้านการเรียนและการปรับตัวเข้าสู่สังคม

4. กลุ่มนักเรียนที่มีพฤติกรรมในการค้ายาเสพติด

นักเรียนที่มีพฤติกรรมในการขายยาเสพติดให้แก่เพื่อนนักเรียนด้วยกันในโรงเรียนมี 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักเรียนที่เป็นผู้ค้ายาเสพติดโดยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการค้ายาเสพติดที่อยู่นอกโรงเรียนหรือเป็นผู้ค้ารายย่อย โรงเรียนควรประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อหาทางยุติพฤติกรรมดังกล่าวและดำเนินการป้องปรามด้วยมาตรการทางการศึกษา เช่น การภาคทัณฑ์ หากไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือพบว่าเป็นผู้ค้ารายใหญ่ในโรงเรียน ควรดำเนินการด้อยมาตรการทางกฎหมายต่อไป ก่อนที่ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในโรงเรียนขยายตัวมากขึ้น

กลุ่มที่ 2 กลุ่มนักเรียนที่ติดยาเสพติดและขายยาเสพติดให้เพื่อนเพราะต้องการยาเสพติดของแถมเพื่อใช้เองหรือต้องการหาเงินเพื่อซื้อยาเสพติดใช้ นักเรียนกลุ่มนี้ถือว่าเป็นผู้ป่วยติดยาเสพติด ไม่ถือว่าเป็นอาชญากร โรงเรียนควรตักเตือนและภาคทัณฑ์ สั่งให้ยุติการกระทำความผิดดังกล่าวและส่งนักเรียนผู้นั้นเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ หรือให้ผู้ปกครองดำเนินการพานักเรียนไปบำบัดฟื้นฟู สมรรถภาพ ถ้านักเรียนยังไม่ยุติการกระทำความผิดดังกล่าว โรงเรียนควรดำเนินการเช่นเดียวกับนักเรียน กลุ่มที่ 1

นอกจากนั้น โรงเรียนควรมีมาตรการที่เข้มงวดในการป้องปราม โดยการตรวจค้น การนำยาเสพติดเข้ามาในโรงเรียน

ส่วน กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (2552, หน้า 18 - 21) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาตามโครงการรู้โรงเรียน : โรงเรียนป้องกันยาเสพติด โดยมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ไว้ดังนี้

1. ให้ถือเป็นนโยบายว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน และสถานศึกษา เป็นนโยบายสำคัญที่จะต้องดำเนินการอย่างจริงจัง และสถานศึกษาใดที่สำรวจพบข้อมูลปัญหาดังกล่าว จะไม่ถือเป็นข้อบกพร่องของผู้บริหาร

2. ให้แต่ละโรงเรียนและสถานศึกษา สำรวจและจัดทำข้อมูล ค้นหาผู้เสพยาเสพติด ผู้ติด ผู้ค้ายาเสพติด และเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เพื่อใช้ประโยชน์ในการวางแผน และติดตามผล จำแนกสถานะของเด็กและเยาวชน ตามลักษณะของความเสี่ยงข้องกับยาเสพติด ได้แก่ ผู้เสพยาเสพติด และผู้ค้ายาเสพติด

3. แก้ไขปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมด้านยาเสพติดแล้วโดยเร่งด่วน โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 เยาวชนที่มีพฤติกรรมเสพยาเสพติด ให้ถือ เยาวชนเหล่านี้เป็นผู้ป่วยที่จะต้องนำเข้าสู่การบำบัดรักษาทุกคนในรูปแบบที่เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ เช่น จัดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมระยะสั้นทั้งภายในสถานศึกษาหรือสถานที่ภายนอก เข้าบำบัดแบบสมัครใจในสถานบำบัดทั้งในรูปของเป็นกลุ่มและรายบุคคล ทั้งในรูปแบบของคนไข้นอกและคนไข้ใน และเข้าสู่ระบบบังคับบำบัดในกรณีที่เป็นผู้มีอาการเสพติดที่จะต้องบำบัดในระยะยาว ฯลฯ ทั้งนี้ ให้สถานศึกษา กำหนดแนวทางในด้านการเรียนที่เหมาะสมในช่วงหรือภายหลังการบำบัดรักษา

3.2 เยาวชนที่มีพฤติกรรมค้าซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างจริงจัง มิให้เป็นผู้จัดหาและกระจายยาในโรงเรียน และสถานศึกษา โดยการว่ากล่าว ตักเตือนในกรณีที่เห็นว่า กระทำได้ หรือให้เจ้าหน้าที่ปราบปรามฯ ใช้มาตรการลงโทษตามกฎหมายเป็นกรณี

4. แก้ไขปัญหาเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงและมีโอกาสสูงต่อการเข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยแต่ละสถานศึกษาจะต้องมีวิธีการที่เหมาะสมในการเข้าถึงกลุ่มเยาวชนเหล่านี้ เพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงให้ได้มากที่สุด โดยมีวิธีการที่สำคัญ คือ

4.1 จัดกิจกรรมที่เข้าถึงเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงโดยตรง เช่น อบรมในค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อบรมโครงการพัฒนาคุณธรรม จัดกิจกรรมค่ายอาสาพัฒนาชุมชน กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะและบริการชุมชน กิจกรรมกีฬา อบรมทักษะชีวิต รวมกลุ่มเยาวชนเพื่อจัดทำกิจกรรมทางบวก เล่นดนตรี ฯลฯ

4.2 จัดให้มีระบบช่วยเหลือในโรงเรียน/สถานศึกษา โดย ให้แต่ละสถานศึกษามอบหมายครูที่ปรึกษา หรือครูที่สามารถเข้าถึงและใกล้ชิดกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เป็นผู้ที่คอยให้คำปรึกษา แนะนำในเรื่องต่างๆ แก่กลุ่มเยาวชนเหล่านี้ ลดพฤติกรรมเสี่ยงให้มากที่สุด

4.3 จัดระบบร่วมกับกลไกภายนอกในการดูแล สอดส่องเยาวชนกลุ่มเสี่ยง โดยให้ทุกจังหวัดสร้างกลไกเฝ้าระวัง สอดส่องความประพฤติ ของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงและทั่วไปภายนอกโรงเรียน ซึ่งอาจร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤตินักเรียน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรชุมชน ฯลฯ รวมทั้งผู้ปกครอง เพื่อร่วมเป็นกลไกสอดส่องดูแลในเรื่องนี้

5. สร้างภูมิคุ้มกัน ป้องกันยาเสพติดให้กับเยาวชนทั่วไป เพื่อมิให้เยาวชนเหล่านี้ก้าวสู่พฤติกรรมเสี่ยงและเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยมีกิจกรรมสำคัญที่แต่ละโรงเรียน และสถานศึกษา สามารถดำเนินการได้ คือ

5.1 การพัฒนาและสร้างเสริมทักษะชีวิต ได้แก่ จัดกิจกรรมหลักสูตรการเรียนการสอนวิชาเฉพาะ เช่น จริยธรรม ค่ายพัฒนาคุณธรรม กิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น ลูกเสือ เนตรนารี การเรียนรู้นอกหลักสูตร เช่น กิจกรรมสอนศาสนาวันหยุด สอนศิลปะ ฯลฯ

5.2 กิจกรรมทางเลือก ขึ้นกับความสนใจของเยาวชน เช่น กิจกรรมวิชาการ (เรียนพิเศษ ค่ายวิทยาศาสตร์) กีฬา(การฝึกสอน การซ้อม การแข่งขัน) ศิลปะ (หัตถกรรม จิตรกรรม ดนตรี การแสดง) พัฒนาอาชีพ (ฝึกอาชีพ ฝึกงาน ทำงานพิเศษ) ฯลฯ

5.3 กิจกรรมสร้างกลไกสอดส่อง ดูแล ได้แก่ จัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครองในโรงเรียน และชุมชน จัดตั้งกลุ่มเพื่อนที่ปรึกษาเพื่อดูแลกลุ่มเพื่อนด้วยกัน จัดตั้งอาสาสมัครในชุมชน

5.4 กิจกรรมที่จะดำเนินการกับเยาวชนทั่วไปนี้ สามารถนำไปใช้กับเยาวชนประเภทข้างต้นได้ตามความเหมาะสม

6. ให้ทุกจังหวัด จัดให้มีระบบ กลไก กิจกรรมร่วมที่สนับสนุนเยาวชนในโรงเรียน และสถานศึกษา 4 กิจกรรมสำคัญ ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 จัดกลไกเฝ้าระวัง สอดส่อง ความประพฤติของนักเรียน นักศึกษา โดย มีบุคคล/หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นผู้ปฏิบัติในขณะนี้ เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมความประพฤติ นักเรียน ครู อาจารย์ ตัวแทนผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ ฝ่ายปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาสาสมัครชุมชน ฯลฯ ทำหน้าที่ในการตรวจตรา ดูแล ความประพฤติของนักเรียน ภายนอกโรงเรียน

กิจกรรมที่ 2 จัดทำโครงการบ้านหลังเรียน โดยจัดหาพื้นที่ สถานที่ที่เหมาะสม สำหรับ สนับสนุนกิจกรรมทางเลือกตามความสนใจของเยาวชนภายหลังเลิกเรียน ในการใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์ ไม่ไปมั่วสุมและมีพฤติกรรมเสี่ยง โดยส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น ดนตรี กีฬา ศิลปะ คอมพิวเตอร์ หรือ กิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ควบคู่ไปด้วย เช่น การทำงานฝีมือ ฯลฯ

กิจกรรมที่ 3 จัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรม โดย ใช้พระวิทยากร พระสงฆ์ที่ ประจำโรงเรียน นักบวชหรือผู้แทนศาสนาอื่นที่เหมาะสม รวมทั้ง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เหมาะสม ฯลฯ เข้าดำเนินการอบรม สั่งสอน การป้องกันยาเสพติด หรือ โครงการค่ายพัฒนาคุณธรรม แก่เยาวชน ในสถานศึกษาที่เป็นเป้าหมาย

กิจกรรมที่ 4 จัดให้มีสภาเยาวชนในจังหวัด ตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 เพื่อเป็นจุดรวมการประสานงานของเยาวชนในจังหวัด โดยให้มีกระบวนการเลือกสรรผู้แทน มีกิจกรรมในด้านสังคม การบำเพ็ญประโยชน์ การป้องกันยาเสพติด และมีเวทีเสนอความคิดเห็นต่อผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้อง

7. จัดกิจกรรมรณรงค์ สร้างกระแสการป้องกันยาเสพติดวงกว้าง ให้เป็นกระแสทางสังคมในการร่วมกันเฝ้าระวังปัญหาเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน โดย ให้นำหน่วยงานส่วนกลางและจังหวัด ระดมความร่วมมือจากสื่อมวลชนต่างๆ เช่น วิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ เกล็ลทีวี ฯลฯ ร่วมกันสร้างกระแสอย่างจริงจัง

8. เสริมความเข้มแข็งให้กับกลไกการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ทั้งในระดับส่วนกลาง และจังหวัด ให้มีประสิทธิภาพ สามารถหยุดยั้งสถานการณ์ปัญหาของเยาวชนได้ โดย ส่วนกลาง กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งกลไกอำนวยการและบูรณาการร่วมของหน่วยงานในสังกัด ร่วมกับ กระทรวง/กรมอื่นที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันรับผิดชอบในการกิจนี้ในระดับประเทศ ในระดับจังหวัด ให้ทุกจังหวัดจัดตั้งกลไกในรูปของคณะทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน เพื่อร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง รับผิดชอบภารกิจนี้ในขอบเขตจังหวัด โดยมี รองผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน ในโรงเรียน และสถานศึกษา ให้มอบหมาย แต่งตั้งคณะบุคคลร่วมรับผิดชอบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาในสถานศึกษา อย่างชัดเจน และจัดอบรมให้ความรู้วิธีการทำงาน

การป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาส่วนมากกระทำในเชิงปฏิบัติ สุรพล ปธานวนิช (2524, หน้า 110-113) ได้จำแนกในการป้องกันในเชิงปฏิบัติ เป็น 3 ประเภทคือ การป้องกันในวงกว้าง การป้องกันในวงแคบ และการป้องกันกรณีพิเศษ

การป้องกันในวงกว้าง การป้องกันปัญหายาเสพติดในลักษณะนี้มุ่งหวังเพื่อประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ได้ตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติด ตลอดจนมีความรู้ความเข้าใจในการป้องกันยาเสพติดอย่างถูกต้อง การป้องกันในวงกว้างอาจทำได้ในหลายลักษณะ เช่น

1. การเผยแพร่ข่าวสาร
2. การให้การศึกษา
3. การจัดกิจกรรมทางเลือก

การป้องกันในวงแคบ สำหรับบุคคลบางกลุ่มหรือพื้นที่บางแห่งซึ่งล่อแหลมต่อปัญหา การป้องกันด้วยวิธีการในวงแคบไม่สามารถที่จะแก้ปัญหา โดยกำหนดขอบเขตกลุ่มบุคคลให้แคบลง เพื่อให้การดำเนินงานปรากฏผลอย่างทันทั่วทั้งที่ กลุ่มบุคคลและพื้นที่ซึ่งจำเป็นและต้องใช้มาตรการป้องกันในวงแคบ เช่น กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มผู้ว่างงาน พื้นที่ในเขตสลัม หรือชุมชนบางแห่ง ที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างกว้างขวาง

การป้องกันกรณีพิเศษ ปัญหาบางกรณีจำเป็นต้องใช้วิธีการแก้ไขเป็นพิเศษ เช่น ผู้ที่กำลังเผชิญปัญหาคับข้องใจ ซึ่งต้องการความช่วยเหลืออย่างรีบด่วนหรือการป้องกันผู้เลิกลดมิให้กลับไปติดซ้ำ ปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องใช้วิธีการป้องกันเป็นกรณีพิเศษ ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาได้อย่างทันทั่วทั้งที่

วินัย เกษมเศรษฐ (2523, หน้า 91) ได้เสนอหลักและแนวคิดในการป้องกันการพึ่งยาเสพติดไว้ดังนี้

1. การปรับปรุงหาสื่อความหมายและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม
2. การปรับปรุงนิสัยทางสุขภาพ
3. การจัดข้อสนเทศที่มีความแม่นยำเกี่ยวกับเรื่องตัวยา ฤทธิ์ของยา การเสริมสร้าง

ความเข้าใจในหารใช้ยาอย่างถูกต้อง

4. การส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกลับถือตนเอง
5. การให้แสดงออกในด้านจินตนาการ ความสนใจความคิดสร้างสรรค์ และเมตตากรุณา
6. การช่วยเหลือให้เรียนรู้ในเรื่องความโกรธ ความเสียใจ และความผิดหวัง
7. การส่งเสริมให้มีโอกาสที่จะได้รับประสบการณ์ที่ดีในบ้าน สถานที่ทำงานและชุมชน

สำหรับการป้องกันทั่วไปในสถานศึกษาต่าง ๆ นั้น อาจทำได้หลายกรณีเป็นต้นว่า

1. การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับพิษของยาเสพติด และการป้องกันตนเองให้พ้นจากภัยยาเสพติด ซึ่งสถานศึกษาต่าง ๆ กระทำโดยอาศัยกิจกรรมในกระบวนการเรียนการสอนตามปกติด้วยการบรรยาย อภิปราย อบรม จัดนิทรรศการ ฯลฯ

2. การจำกัดโอกาสมั่วสุม โดยการสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิด มิให้นักเรียนมีโอกาสนอนหลับตามลำพัง

3. การปรับปรุงการสอนให้สนุกสนานเพลิดเพลินมีชีวิตชีวา ปราศจากความเครียด ความขัดแย้งทางอารมณ์ จะเป็นเครื่องช่วยให้มีสุขภาพจิตที่ดี สามารถประพฤติตนเยี่ยงเด็กทั่วไป

4. ปรับปรุงบรรยากาศในโรงเรียน โดยเพิ่มสัมพันธภาพระหว่างครูและนักเรียนสร้างความรู้สึกลให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณครูเป็นบุคคลที่จะพึ่งพาอาศัยได้ เด็กมีความรู้สึกไว้วางใจเป็นกันเอง

จากวิธีป้องกันการติดยาเสพติดที่กล่าวมา สรุปได้ว่าเราจะป้องกันยาเสพติดได้ดังนี้

1. ป้องกันตนเอง
2. ป้องกันครอบครัว
3. ป้องกันชุมชน

ส่วนรูปแบบและแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันปัญหาเสพติด โดยใช้กระบวนการแนะแนว สรุปลจากคำบรรยายของนางรุจิเรข์ แสงจิตต์พันธ์ ศูนย์แนะแนวการศึกษาและอาชีพ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ในการประชุมปฏิบัติการพิจารณาแนวทาง และหลักสูตรการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา วันที่ 28 - 30 กรกฎาคม พุทธศักราช 2541 ณ สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (อ้างในสำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2542, หน้า 87 - 90) โดยใช้กระบวนการแนะแนว 5 ขั้นตอน คือ

1. การสำรวจสภาพหรือแนวโน้มการใช้สารเสพติดโดยศึกษาถึงสภาพแวดล้อม เช่น สภาพชุมชน โรงเรียนและบ้านรวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนด้านสุขภาพ ลักษณะทางกาย การเรียน อารมณ์ เป็นต้น โดยวิธีการสำรวจหลายวิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบสำรวจ หรือแบบสอบถาม และแบบทดสอบต่าง ๆ เพื่อจะได้ทราบถึงความรู้ บุคลิกภาพ เจตคติ ค่านิยม ทักษะในการแก้ปัญหา การจัดการกับความเครียด การสื่อสาร และการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น

2. การจัดบริการสารสนเทศเพื่อให้ความรู้ข้อมูลเรื่องยาเสพติด เช่น การเสนอข่าว เหตุการณ์ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของยาเสพติดชนิดต่าง ๆ และการให้ความรู้ ข้อมูลเกี่ยวกับโทษภัย และลักษณะของยาเสพติดแต่ละชนิด โรงเรียนอาจใช้วิธีการต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ให้นักเรียนช่วยกันรวบรวมข่าวจากสื่อมวลชนทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แล้วนำเสนอโดยปิดป้ายประกาศ แขวนตามสาย แขวนข่าวหน้าเสาธง เป็นต้น

2.2 การเชิญวิทยากรมาบรรยายเป็นครั้งคราว

2.3 การฉายวีดิทัศน์

3. การให้คำปรึกษาและการฝึกให้นักเรียน รู้จักคิด และตัดสินใจอย่างรอบคอบเหมาะสม โรงเรียนควรดำเนินการ โดยการคัดเลือกครู - อาจารย์ที่ปรึกษาที่มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม และฝึกอบรมครูที่ปรึกษาและนักเรียนในการให้คำปรึกษาอย่างถูกต้อง เทคนิคต่าง ๆ ในการให้คำปรึกษา ได้แก่ (1) เทคนิคในการสร้างสัมพันธภาพ (2) เทคนิคการฟัง (3) เทคนิคการถาม (4) เทคนิคการให้กำลังใจ (5) เทคนิคในการสะท้อนคำพูด (6) เทคนิคในการทำความเข้าใจกับคำพูด (7) เทคนิคในการแสดงการยอมรับ เข้าใจ เห็นใจ ผู้พูด (8) เทคนิคการเผชิญหน้ากับความจริง

4. การจัดกิจกรรมด้านการป้องกันปัญหาเสพติด

4.1 การจัดกิจกรรมแนะแนวด้านการเรียน โดยใช้ "ทักษะชีวิต" เพื่อใช้คุ้มครองป้องกันให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันทางจิตใจ คือ รู้วิธีคิด วิธีแก้ปัญหา และวิธีช่วยตนเองให้พ้นจากสภาพกดดันหรือการถูกชักจูงให้ใช้สารเสพติด

4.2 การจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน เช่น การเข้าค่ายเพื่อพัฒนาความคิดและจิตใจ การจัดกิจกรรมทางเลือกเพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นต้น

5. การติดตามผลและประเมินผล เพื่อตรวจสอบว่าการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดหรือไม่ และได้ผลอย่างไร เช่น การติดตามผลงานแต่ละกิจกรรม เป็นต้น

โดยภาพรวมของการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา มุ่งเน้น ที่จะดำเนินงานในลักษณะของการป้องกันไม่ให้เกิดการใช้ยาเสพติด ซึ่งใช้วิธีดำเนินการกับนักเรียน ที่ไม่มีปัญหาในการใช้ยาเสพติดเป็นหลัก โดยเน้นในเรื่องของการศึกษาตามหลักสูตร และ มีการ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของยาเสพติด ใน ส่วนของกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหานักเรียนที่มีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติด จะมีการดำเนินการใน ลักษณะของการบำบัดรักษาและปรับเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมของนักเรียน ที่เบี่ยงเบนไปจาก มาตรฐานความประพฤติอันเหมาะสม โดยใช้วิธีการจัดกิจกรรมค่ายปรับเปลี่ยนเจตคติและหยุด พฤติกรรมการใช้ยาเสพติดของนักเรียน การเข้ารับการบำบัดรักษาในสถานบำบัดรักษา การทำ กลุ่มบำบัดรักษา

ส่วนการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ควรมีการจำแนก กลุ่มเป้าหมายนักเรียนออกตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานศึกษา และกำหนดมาตรการที่ เหมาะสมในการดำเนินงานตามสภาพปัญหา มาตรการที่ใช้ควรมีลักษณะการผสมผสานมาตรการ ป้องกัน ปราบปราม และบำบัดรักษา โดยสนับสนุนให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น

โดยสรุปการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา จะอาศัยกระบวนการทาง การศึกษาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน อบรมบ่มนิสัยและพัฒนาด้านจิตใจ จัดสภาพแวดล้อม ให้เหมาะสม จัดกิจกรรมทางเลือกอย่างหลากหลาย ใช้กระบวนการแนะแนว ประชาสัมพันธ์ มุ่ง ณรงค์ให้ ข้อมูลข่าวสาร ฝึกทักษะชีวิต กิจกรรมกลุ่มเพื่อน นำไปบำบัดรักษาสำหรับกลุ่ม ที่ติดยาเสพติด และดำเนินการตามกฎหมายถ้าไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมได้

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2550, หน้า 6) ได้สรุปกลยุทธ์ ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาว่า เยาวชนเป็นเป้าหมายหลัก ของการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ การป้องกันกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปเกี่ยวข้องกับ 20 ยาเสพติด (Potential Demand) การดำเนินงานในกลุ่มเยาวชนในสถานศึกษามุ่งเน้นสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียน เป็นคนดี ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขและ เฝ้าระวังไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติด การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา มีกลยุทธ์ดำเนินงาน 9 ด้าน ดังนี้

1. การจำแนกกลุ่มเป้าหมาย
2. การบูรณาการทำงาน
3. การผสมผสานมาตรการในการดำเนินงาน
4. การระดมทรัพยากร
5. นักเรียนมีส่วนร่วม
6. การจัดระเบียบและปรับสภาพแวดล้อม
7. การเฝ้าระวังปัญหา
8. การสร้างเครือข่ายการทำงาน
9. การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านยาเสพติดในสถานศึกษา

ในส่วนของรายละเอียดกลยุทธ์แต่ละข้อในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาสามารถอธิบายได้ดังนี้

การจำแนกกลุ่มเป้าหมาย

สำหรับการจำแนกนักเรียน สามารถทำได้หลายวิธี เช่น

1. การใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็กในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อใช้คัดกรองปัญหาและกรณีพบนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและ/หรือนักเรียนที่มีปัญหายาเสพติดจะได้ให้ความดูแลช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมกับปัญหาเป็นราย ๆ ไป

2. การตรวจค้นและตรวจหาสารเสพติดในร่างกาย

3. คำสารภาพของนักเรียน ที่ได้จากการพูดคุยซักถามของอาจารย์หรือการเข้าร่วมกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรม

4. ข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตำรวจสถานบำบัดรักษา สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ทั้งนี้การจัดกลุ่มนักเรียนดังกล่าวต้องเป็นความลับรู้เฉพาะในกลุ่มครู อาจารย์และบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือเท่านั้น

สำหรับเอกสารของกระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้กำหนดให้ดำเนินการจำแนกกับกลุ่มเป้าหมาย โดยผสมผสานมาตรการอย่างเหมาะสม ได้แก่ กลุ่มนักเรียน นักศึกษา ที่ไม่เคยใช้สารเสพติด ให้ใช้มาตรการให้การศึกษาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ในระยะยาวจัดกิจกรรมรณรงค์ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์จัดกิจกรรมทางเลือกให้หลากหลาย มุ่งส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ กลุ่มนักเรียน นักศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการใช้สารเสพติด แต่ยังไม่ติดหรือกลุ่มเสี่ยงให้ใช้มาตรการให้ความช่วยเหลือ เพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ โดยดำเนินการจัดบริการให้คำปรึกษานั่นการแนะแนวฝึกทักษะชีวิต ให้รู้จักแก้ปัญหา ใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อนให้ความช่วยเหลือเพื่อนที่มีปัญหา จัดครูพี่เลี้ยงที่นักเรียน นักศึกษาไว้วางใจ ใช้มาตรการ

ป้องปรามโดยการตรวจค้นและสุ่มตรวจปีศาจจะเป็นครั้งคราว จัดกลุ่มบำบัดในลักษณะค่ายนักเรียน นักศึกษา โดยประสานกับผู้ปกครอง ร่วมกันดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ที่ติดยา หรือยังใช้อยู่ ให้ใช้มาตรการป้องปราม มีการตรวจสุขภาพ ประจำปี ตรวจค้นสารเสพติด และสุ่มตรวจปีศาจในกลุ่มเสี่ยงผสมผสานกับมาตรการให้ความช่วยเหลือโดยประสานกับผู้ปกครอง และหน่วยงานสาธารณสุขจัดทำกลุ่มบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ในรายที่มีสภาพร่างกายและจิตใจไม่พร้อมในการเรียนรู้จะให้พักการเรียนเพื่อบำบัดรักษาจนหาย แล้วจึงกลับเข้าเรียนใหม่โดยมีครูอาจารย์ดูแลอย่างใกล้ชิดกลุ่มนักเรียน นักศึกษา ที่ติดยา และบำบัดรักษาหายแล้ว ให้ใช้มาตรการให้ความช่วยเหลือสอดคล้องดูแล และเฝ้าระวัง เพื่อมิให้กลับไปใช้อีกกลุ่มที่สงสัยว่าค้ายา ให้ใช้มาตรการสอดคล้องดูแล และแจ้งเบาะแสแก่เจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปราม ผสมผสานกับมาตรการป้องปราม โดยการตรวจสุขภาพประจำปี ตรวจค้นหาสารเสพติดและสุ่มตรวจปีศาจ ในรายที่ค้ายาเสพติดและว่ากล่าวตักเตือนไม่ได้ ผลให้ใช้มาตรการทางกฎหมายโดยแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อดำเนินการต่อไป

การบูรณาการทำงาน

การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาสามารถสอดแทรกในกระบวนการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น สอดแทรกความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติดในการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ การสร้างเสริมทักษะชีวิตในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมนักเรียนในรูปแบบที่หลากหลายที่สนองตอบความสนใจและสอดคล้องกับความถนัดของนักเรียนจะทำให้การดำเนินกิจกรรมด้านยาเสพติดเข้าไปอยู่ในวิถีการเรียนการสอนอย่างกลมกลืนและสามารถเข้าถึงนักเรียนได้อย่างครอบคลุมทั่วถึงและต่อเนื่อง ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งทางร่างกาย อารมณ์และสังคมของนักเรียนตามความสนใจ การจัดกิจกรรมทางเลือกด้านต่าง ๆ มีดังนี้

1. ด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ กิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกาย เป็นต้น
2. ด้านจริยธรรม ได้แก่ กิจกรรมทางศาสนาในโอกาสวันสำคัญทางศาสนา การอบรมคุณธรรมจริยธรรม การฝึกสมาธิ เป็นต้น
3. ด้านสังคม ได้แก่ กิจกรรมอบรมนักเรียนแกนนำด้านยาเสพติด กิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น กิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณี กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เป็นต้น
4. ด้านอาชีพ ได้แก่ กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมบริษัททำกำไรในโรงเรียน กิจกรรมฝึกอาชีพ กิจกรรมโครงการส่งเสริมการเกษตรในโรงเรียน เป็นต้น

5. อื่น ๆ ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์นวัตกรรมใหม่ กิจกรรมวิชาการ (คิวหรือทำที่บ้าน)
เป็นต้น

ด้านการสร้างเสริมทักษะชีวิตการสร้างเสริมทักษะชีวิตมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างคุณลักษณะหรือความสามารถในเชิงสังคมจิตวิทยาให้กับนักเรียนสามารถเผชิญสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะชีวิตเป็นความสามารถขั้นพื้นฐานที่ทุกคนจำเป็นต้องใช้ในสังคมที่ได้มาจากการฝึกฝนจนชำนาญนั่นเองทักษะชีวิตที่สำคัญในการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยจากยาเสพติด ได้แก่ ทักษะในการคิดวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ ทักษะในการประเมินศักยภาพของตนเอง ทักษะในการคิดหาทางเลือกและตัดสินใจทักษะในการปฏิเสธต่อรองรักษาประโยชน์ของตน ทักษะในการสื่อสาร และทักษะในการควบคุมอารมณ์และความเครียด เป็นต้น นอกจากนี้ควรเสริมสร้างสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่ไปกับการสร้างเสริมทักษะชีวิตเพื่อเพาะบ่มและปลูกจิตสำนึกการทำประโยชน์และช่วยเหลือสังคมทางด้านการสร้างเสริมทักษะชีวิตจะต้องใช้กระบวนการฝึกแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน การแสดงแบบอย่างการระดมสมองและการฝึกปฏิบัติโดยอาศัยบทบาทสมมุติ เพื่อให้นักเรียนมีประสบการณ์ซึ่งสามารถสอดแทรกการฝึกทักษะชีวิตเข้าไปในกิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยครูผู้สอนวิชานั้น ๆ หรืออาจจัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การจัดค่าย หรือการจัดกิจกรรมฝึกทักษะชีวิตโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังจัดให้มีมาตรการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์มุ่งณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารเพื่อการป้องกันยาเสพติดแก่นักเรียน เพื่อสร้างความตระหนักต่อปัญหาเสพติดและรู้จักปฏิบัติตนในการป้องกันปัญหาเสพติด กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์มีดังนี้

1. การจัดป้ายนิเทศในชั้นเรียน หรือตามบอร์ดต่าง ๆ ในโรงเรียน
2. การจัดนิทรรศการในเวลาและโอกาสที่สำคัญ เช่น วันต่อต้านยาเสพติด
3. การจัดเสียงตามสายในโรงเรียน
4. กิจกรรมหน้าเสาธง
5. การจัดทำโปสเตอร์ และแผ่นพับเพื่อเผยแพร่ในสถานศึกษา
6. การจัดบรรยายพิเศษอภิปราย หรือได้เวทีโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ
7. การจัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในโรงเรียน

นอกจากนี้แผนแม่บทเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (2540 - 2544) ยังได้กำหนดการบูรณาการในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยได้พัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการให้ความรู้และเทคนิคต่อกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

แผนงานพัฒนาบุคลากร

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาบุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชนในเรื่องความรู้ เทคนิคในการป้องกันและ
แก้ไขปัญหายาเสพติด และขวัญ กำลังใจ ตลอดจนทัศนคติในการดำเนินงาน

แนวทางสำคัญ

1. พัฒนาบุคลากรที่จะดำเนินงานใน 3 ฐาน (ฐานสถานศึกษา ชุมชน และสถานประกอบการ) ให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาเสพติดและการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติด ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย
2. จัดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาให้กับบุคลากรทั้งของภาครัฐ และเอกชน ที่มุ่งสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติ ตลอดจนจริยธรรมที่ดี ในการทำงานป้องกันและ
แก้ไขปัญหาเสพติด
3. ให้มีความสำคัญกับครู โดยพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะให้กับครู เพื่อเป็น
บุคลากรหลักในสถาบันการศึกษาที่จะรับผิดชอบการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดและให้
คำปรึกษากับนักเรียนและผู้ปกครอง
4. พัฒนาและปรับทัศนคติของเจ้าหน้าที่ของรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปราบปราม
ให้เห็นความสำคัญของงานปราบปรามยาเสพติด
5. พัฒนาวิธีการและกระบวนการในการสร้างขวัญกำลังใจและการคุ้มครองความปลอดภัย
ให้กับบุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ปฏิบัติงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

การผสมผสานมาตรการในการดำเนินงาน

แม้ว่าปัจจุบันสามารถควบคุมปัญหาเสพติดไม่ให้ส่งผลกระทบโดยรวมต่อการดำรง
ชีวิตอย่างปกติสุขในสังคมได้ แต่ปัญหาเสพติดในนักเรียนที่พบมีรูปแบบซับซ้อนทั้งด้วยและ
พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องการเสพติดหรือค้ายา การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา
จำเป็นต้องผสมผสานมาตรการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. การป้องกันยาเสพติด โดยการให้การศึกษาข้อมูลข่าวสาร ธรรมะปรัชญาสัมพันธ
การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต ภูมิคุ้มกันให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ
เกิดเจตคติต่อต้าน และไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมรวมถึงการแทรกแซง
พฤติกรรมโดยการให้คำปรึกษาแนะแนว ตรวจค้น ปรับความคิด/ค่านิยม เป็นการป้องปราม
เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงหรือพฤติกรรมไม่เหมาะสมของนักเรียน

2. การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่ให้กลับไปใช้ยาเสพติดอีก โดยการส่งต่อสถานบำบัดรักษา รวมถึงการให้โอกาสคืนสู่สังคม ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขด้วยการให้โอกาสศึกษาต่อและติดตาม ดูแลช่วยเหลือที่เหมาะสมต่อไป

3. การปราบปรามยาเสพติด โดยการประสานเจ้าหน้าที่ปราบปรามเพื่อการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดการเลือกใช้มาตรการใดในการดำเนินงานขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาของแต่ละสถานศึกษาแผนงานป้องกันยาเสพติด (แผนแม่บทเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 2540 - 2544) ได้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้เกิดการป้องกันยาเสพติดที่ครบวงจร โดยสามารถสร้างความตระหนักในปัญหายาเสพติด และสร้างกระแสการต่อต้านผู้ผลิต ผู้ค้ายาเสพติด และยาเสพติดโดยมี แนวทางสำคัญ คือ การป้องกันในเชิงกว้าง

1. ดำเนินการประชาสัมพันธ์ในเชิงกว้างและการปฏิบัติการจิตวิทยาในทุกกลุ่มประชากร และทุกพื้นที่ให้เกิดความตระหนักและเกิดกระแสของประชาชนในการต่อต้านยาเสพติด การต่อต้านผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้สนับสนุนการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

2. ประชาสัมพันธ์ในเชิงกว้างให้ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร รวมถึงผู้ด้อยโอกาส และเยาวชนนอกสถานศึกษา โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างความตระหนักในปัญหายาเสพติด และสร้างแนวร่วมในการดำเนินงาน ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

3. พัฒนาและประสานให้เกิดการป้องกันยาหรือสารอื่น ๆ ที่มีแนวโน้มจะกลายเป็นปัญหายาเสพติด โดยผ่านกระบวนการประชาสัมพันธ์ และการให้ความรู้กับประชากรกลุ่มเสี่ยง

4. ผลิตรายการสื่อมวลชนในจังหวัด อำเภอ ตำบล และพื้นที่การบริหารงานส่วนท้องถิ่น รูปแบบต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ และสร้างความตระหนักให้กับประชากรกลุ่มต่าง ๆ

5. ปรับปรุงกระบวนการและวิธีการในการเผยแพร่ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการผลิตสื่อทางการตลาด เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาและอันตรายของยาเสพติด สร้างความเข้าใจในกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งในแง่ของวิธีการ กฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ตลอดจนสร้างกระแสความรู้สึกร่วมในการต่อต้านยาเสพติด

6. พัฒนาและสนับสนุนให้มีการผลิตและเผยแพร่สื่อที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยหลีกเลี่ยงการใช้สื่อมวลชนที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนสนับสนุนให้ปัญหายาเสพติดขยายตัว

สำหรับการป้องกัน การป้องกันในพื้นที่มีมาตรการ ดังนี้

1. พัฒนารูปแบบการป้องกันยาเสพติดแบบครบวงจร ในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มสถานศึกษา กลุ่มชุมชน และกลุ่มสถานประกอบการทั้งนี้การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดจะต้องผสมผสานควบคู่ไปกับการดำเนินการในมาตรการอื่น ๆ
2. เน้นบทบาทของบิดามารดา สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา และเจ้าของสถานประกอบการ เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด
3. การป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ให้พิจารณาถึงหลักสูตร แบบการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมทักษะชีวิตที่เสริมสร้างให้เกิด กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด และกระบวนการตัดสินใจ ตลอดจนเสริมสร้างเจตคติ ต่อต้านยาเสพติด สิ่งเสพติด และสิ่งมีนเมาต่าง ๆ ที่เป็นระบบและมีความต่อเนื่องส่วนแผนงานด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ ทุกกระบวนการสำคัญ คือ
 1. พัฒนาและส่งเสริมให้มีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพครบทุกด้านและครบทุกขั้นตอน โดยเน้นที่คุณภาพบริการ
 2. ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยใช้กลยุทธ์ในเชิงรุก เช่น การค้นหาผู้ติดยาเสพติด ในชุมชน การให้บริการเคลื่อนที่
 3. ส่งเสริมและประสานความร่วมมือจากสถาบันครอบครัว และชุมชน ในการป้องกันการติดยาเสพติดซ้ำ
 4. เร่งรัดให้มีการดำเนินการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2534
 5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรพัฒนาภาคเอกชน และองค์กรประชาชนมีบทบาทในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

การระดมทรัพยากร

การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษาจำเป็นต้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมโดยการระดมทรัพยากรและบุคลากรทั้งภายในสถานศึกษาและชุมชนรอบ ๆ โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ บุคลากร เจ้าหน้าที่ในสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครองผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา เจ้าหน้าที่รัฐ เช่น ตำรวจ สารวัตรนักเรียน แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน เป็นต้น ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขและเฝ้าระวังปัญหาเสพติด ซึ่งสามารถดำเนินการได้ ในหลาย

รูปแบบ เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการเฉพาะกิจ เครือข่ายการทำงาน เป็นต้น สำหรับสุริยา ชีขุน (2550) ได้กล่าวถึงชุมชนร่วมมือด้านยาเสพติดสรุปว่าการที่ชุมชนเกิดการตื่นตัว และพร้อมที่จะร่วมมือกันทุกภาคส่วนที่จะต่อต้านปัญหาเสพติดในชุมชน ที่พอจะเก็บเกี่ยว ประเด็นได้บ้างเป็นสังเขปสำหรับสาระสำคัญในการร่วมมือของชุมชนมีอยู่ 5 ประการคือ

1. หลายคนให้ความเห็นว่า ควรปรับทิศทางการใช้ชีวิตของผู้คนในชุมชนโดยใช้ศาสนา เป็นกลไกในการสร้างพฤติกรรมพึงประสงค์ มีความศรัทธาต่อศาสนาอย่างจริงจัง ใช้หลักคำสอน ทางศาสนาเป็นทางนำในการดำรงชีวิต

2. การใช้หลัก "บรม" (ที่ประกอบด้วย บ้าน โรงเรียน มัสญิด) เป็นกลไกในการขับเคลื่อน ทั้งองค์ความรู้ ความเข้าใจ และการนำไปปฏิบัติ ที่จะต้องทำให้เกิดกระบวนการในการขัดเกลา ทางสังคม (Socialization) ที่จะนำไปสู่หนทางของการแก้ไขปัญหาในระยะยาว

3. การนำวิถีคิดในการใช้บทลงโทษทางสังคม (Social sanction) ด้วยกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรม มาเป็นปฐมบทในการขับเคลื่อน เช่น การไม่ร่วมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง กับครอบครัวใด ๆ ก็ตามที่มีส่วนพัวพันและเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการนำปัญหาเสพติดมาสู่ชุมชน ซึ่งต่อไปในอนาคตอันใกล้นี้ทางชุมชนอาจจะตั้งเป็นเงื่อนไขหรือกติกาของชุมชนที่ว่าหากพบว่า ครอบครัวใดเป็นผู้ที่มีส่วนพัวพันกับปัญหาเสพติด เราจะไม่ได้ไปร่วมทำบุญ กิน หรือร่วมกิจกรรม ที่บ้านนั้น ๆ (นี่เป็นกรณีตัวอย่างของบทลงโทษในเบื้องต้น) ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้จะต้องมีการประชุมหารือ แลกเปลี่ยน และทำข้อตกลงกันอีกหลาย ๆ เวที หลาย ๆ ครั้ง เพื่อให้เกิดการ ตกลงก่อนทางความคิด ต่อไป

4. การใช้กลไกการมีส่วนร่วมในระดับครัวเรือน โดยในชุมชนได้เสนอกันว่า ให้แต่ละ ครัวเรือนต้องสอดส่องดูแล ทั้งบุตรหลานและสมาชิกในครอบครัว ตลอดจนบุคคลภายนอกที่เห็น ว่ามีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด โดยผู้ปกครอง บิดา มารดา ต้องทำหน้าที่เบื้องต้นในการ เฝ้าระวัง ควบคุมพฤติกรรมของบุตรหลาน ต้องใช้ความอดทน อดกลั้น และความเพียรพยายาม ที่เริ่มจากครอบครัวตัวเราเองเป็นขั้นต้น และจึงขยายผลสู่สาธารณะ จากระบบเครือข่ายผู้สังค ในชุมชน

5. หากเกิดการเลือบ่ากว่าแรง จำเป็นที่จะต้องพึ่งพิงภายนอก หรือจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้ วิธีการทางกฎหมาย ก็จะต้องสร้างกลไกการประสานงานให้สามารถที่จะติดต่อประสานงานขอ แรงหนุนช่วยจากส่วนราชการ และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดรักษา และเยียวยา ก็จะมีพื้นที่ ในชุมชนจะช่วยกันเป็นแกนหลักเบื้องต้น สมาชิกสภาที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

นักเรียนมีส่วนร่วม

นักเรียนจะเป็นผู้เกี่ยวข้องและใกล้ชิดปัญหา ประกอบกับการให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมรับรู้ปัญหาและมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น เป็นการสร้างแนวร่วมการทำงานส่งผลให้การดำเนินงานด้านยาเสพติดได้รับความร่วมมือเป็นที่ยอมรับ และง่ายต่อการขยายผลวงกว้างไปยังนักเรียนทั่วไป กิจกรรมที่นักเรียนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ ได้แก่ การรณรงค์ป้องกันยาเสพติดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร การเป็นนักเรียนแกนนำฯ การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ และกิจกรรมศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น ทั้งนี้ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้ร่วมจัดกิจกรรมอย่างจริงจังตั้งแต่กระบวนการคิดตัดสินใจ ดำเนินการและประเมินผลการทำงานในกลุ่มนักเรียนด้วยกัน โดยที่ครู อาจารย์เป็นผู้ที่เล็งให้คำปรึกษา แนะนำการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม นอกจากจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์แล้ว ยังเป็นการพัฒนาบุคลิกภาพทักษะทางสังคมในการทำงานร่วมกับคนอื่น สร้างเสริมประสบการณ์ในงาน ตลอดจนสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมการพัฒนาหรือสร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อนนักเรียน โรงเรียนและชุมชน จะทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจ ได้เห็นคุณค่าในตนเองด้วยการเรียนรู้ด้วยตัวเองโดยตรง จากประสบการณ์จริง ซึ่งนักเรียนสามารถนำทักษะและประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการทำกิจกรรมเพื่อสังคมในหมู่บ้าน ชุมชน อำเภอ จังหวัด หรือประเทศนับได้ว่าเป็นการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนของชาติอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อนในช่วงวัยรุ่น “เพื่อน” นับเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิด เจตคติและพฤติกรรมของวัยรุ่นด้วยกัน การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดได้ตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของกลุ่มเพื่อน ว่ามีอิทธิพลสามารถโน้มน้าวชักจูงเพื่อนในกลุ่ม ด้วยการดูแลให้ความช่วยเหลือและแนะนำเพื่อนไปในทางที่ดีได้ซึ่งเป็นการเฝ้าระวัง ป้องกันและแก้ไขเพื่อนนักเรียนที่มีปัญหามีให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนกิจกรรมกลุ่มเพื่อนดำเนินการโดยการฝึกอบรมนักเรียนที่มีบุคลิกเป็นผู้นำให้เป็นแกนนำของกลุ่มเพื่อนและมอบหมายบทบาทให้ปฏิบัติ บทบาทกลุ่มเพื่อนมีดังนี้

1. บทบาทเพื่อนสนิทหรือเพื่อนซี้ ที่สามารถให้คำปรึกษาแนะนำ ดูแลช่วยเหลือ

ในปัญหาต่าง ๆ

2. บทบาทเพื่อนเรียน ช่วยเหลือกันในการเรียน เช่น ทำการบ้าน ดิพหนังสือ เป็นต้น
3. บทบาทนักเรียนแกนนำป้องกันยาเสพติดในการเป็นแบบอย่างที่ดีไม่เกี่ยวข้องกับ

ยาเสพติดเป็นแกนสร้างและขยายเครือข่ายการทำงานและเป็นแกนขับเคลื่อนกิจกรรมป้องกัน แก้ไข และเฝ้าระวังปัญหาเสพติดการสร้างนักเรียนแกนนำฯควรสร้างอย่างต่อเนื่องให้ได้สัดส่วนที่เหมาะสม (สัดส่วนที่มีประสิทธิภาพคือ นักเรียนแกนนำฯ 1 คน ต่อนักเรียนทั่วไป 10 คน) กระจายครอบคลุมทุกห้องเรียน ทุกระดับชั้นและจัดให้มีการตั้งกลุ่มหรือองค์กรเพื่อเป็นศูนย์รวมสมาชิก

นักเรียนแกนนำและขับเคลื่อนกิจกรรม กลุ่มหรือชมรมนักเรียนแกนนำการป้องกันยาเสพติดมีชื่อต่าง ๆ กัน เช่น กลุ่มเพื่อนเพื่อเพื่อน กลุ่มเพื่อนเตือนเพื่อน กลุ่มปิยะมิตร ชมรม To be number one นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้สร้างและขยายเครือข่ายการทำงานของนักเรียนแกนนำในระดับห้องเรียนชั้นเรียนและโรงเรียน เพื่อการทำงานและดูแลช่วยเหลือเพื่อนนักเรียน ได้อย่างทั่วถึงจากเอกสารของสำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงยุติธรรม (2550) ได้วางแนวทางแนวทางการพัฒนาปัจจัยเงื่อนไขให้เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน คือการจัดหาและพัฒนาสถานที่ในการทำกิจกรรมเชิงบวก เพื่อให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และไม่เป็นแหล่งมั่วสุม โดยให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในพื้นที่ เช่น

กิจกรรมหลักที่ 1 การจัดพื้นที่เล่นกีฬา ออกกำลังกาย และทำกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

กิจกรรมหลักที่ 2 การจัดให้มีกิจกรรมกีฬาและนันทนาการ เช่น ลานดนตรี กิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมและวัฒนธรรม การประกวด และกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว

กิจกรรมหลักที่ 3 การจัดให้มีสถานที่สำหรับการศึกษาหาความรู้ เช่น ห้องสมุดประจำชุมชน/หมู่บ้าน

กิจกรรมหลักที่ 4 การจัดกิจกรรมมหกรรมเยาวชน

กิจกรรมหลักที่ 5 การจัดให้มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ และจัดกิจกรรมการสอนศิลปวัฒนธรรม

กิจกรรมหลักที่ 6 จัดกิจกรรมลานธรรม เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกที่ดีในการดำเนินชีวิต และไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด การจัดกิจกรรมสภาเยาวชนจังหวัดส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมให้กับเยาวชนบำเพ็ญประโยชน์ และศาสนาทัศนศึกษาชีวิต และยังได้วางแนวทางการรณรงค์ ป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาดังมีกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมหลักที่ 1 การพัฒนาข้อมูลด้านยาเสพติดในสถานศึกษาและการจำแนกสถานะ โดยกำหนดสถานศึกษาทุกแห่งที่อยู่ในพื้นที่จังหวัด และประเภทระดับของสถานศึกษา เป็นเป้าหมายดำเนินงาน โดยให้มีกิจกรรมในแต่ละสถานศึกษา กิจกรรมสำคัญของสถานศึกษา เป็นข้อกำหนดร่วมระหว่าง ครู นักเรียน ตามสถานศึกษาเป็นสำคัญ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงการจัดกิจกรรมคุณภาพเป็นหลัก

กิจกรรมหลักที่ 2 การพัฒนานักเรียนแกนนำและพัฒนาครูแกนนำ ด้วยการสร้างความตระหนัก สร้างเจตคตินักเรียนต่อปัญหายาเสพติด เพื่อขยายเครือข่ายครูและนักเรียนแกนนำในการเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหายาเสพติดการจัดระเบียบและปรับสภาพแวดล้อม

การจัดระเบียบและปรับสภาพแวดล้อม

เน้นการควบคุมและลดพื้นที่เสี่ยงที่เป็นอันตรายหรือไม่เหมาะสมกับนักเรียน พื้นที่ที่เป็นแหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติดและสถานที่ที่เอื้อต่อการกระทำความผิดหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเยาวชน เช่น หอพักบ้านเช่า สวนสาธารณะสถานเริงรมย์ ร้านเกมส์ ร้านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น ควบคู่กับการเปิดพื้นที่ดีให้เยาวชนได้มีทางออกในทางสร้างสรรค์เพื่อลดแรงกดดันที่เกิดจากการควบคุมและลดพื้นที่เสี่ยง สามารถดำเนินการได้โดยเริ่มจากพื้นที่บริเวณภายในสถานศึกษา ได้แก่ การทำให้ไม่มีมุมอับ มุมปลอดภัยและสถานที่ลับตาที่จะเป็นแหล่งมั่วสุม เช่น ห้องน้ำ คาดฟ้า ในโรงเรียน เป็นต้น การเปิดพื้นที่ให้นักเรียนได้ใช้เวลาในทางสร้างสรรค์ทั้งในเวลาเรียนและหลังเลิกเรียน เช่น ห้องสมุด ห้องอินเทอร์เน็ต สนามกีฬา/ชมกิจกรรม ฯลฯ ส่วนพื้นที่รอบ ๆ สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้โดยขอความร่วมมือผู้ประกอบการร้านเกมส์ ร้านอินเทอร์เน็ต ไม่ให้บริการกับนักเรียนในช่วงเวลาเรียน ร้านค้าไม่จำหน่ายบุหรี่ สุราและสื่อลามกกับเยาวชน หอพักสอดส่องดูแลพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การจัดระเบียบและปรับสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เป็นสถานที่น่าอยู่ น่าเรียนจะทำให้เด็กนักเรียนมีความรักและผูกพันต่อสถานที่ กระตือรือร้นอยากมาโรงเรียนและรวมกลุ่มกันใช้เวลาในทางสร้างสรรค์ ด้วยการ

1. เพิ่มหรือเปิดพื้นที่ดี ให้นักเรียนได้ใช้ประโยชน์ทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน เช่น ห้องสมุด ห้องอินเทอร์เน็ต สนามกีฬา ชมกิจกรรมบ้านหลังเรียน ถานกิจกรรม ฯลฯ จะช่วยลดปัญหาการหนีเรียน การจับกลุ่มมั่วสุมในสถานที่เสี่ยงและแหล่งมั่วสุม ซึ่งเป็นปัจจัยเอื้อต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
2. ควบคุมหรือลดพื้นที่เสี่ยง บริเวณภายในโรงเรียนไม่ให้มีมุมอับ มุมปลอดภัยและสถานที่ลับตาที่จะเป็นแหล่งมั่วสุม เช่น ห้องน้ำ คาดฟ้า และพื้นที่รอบ ๆ โรงเรียน เช่น หอพัก บ้านเช่า สวนสาธารณะ ร้านเกมส์ ร้านอินเทอร์เน็ต ศูนย์การค้า ฯลฯ ควรขอความร่วมมือผู้ประกอบการ ร้านค้า ผู้ปกครอง คนในชุมชนสอดส่องดูแล และแจ้งข่าวพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของผู้ประกอบการและนักเรียน เพื่อการเฝ้าระวังต่อไป

การเฝ้าระวังปัญหา

การเฝ้าระวังปัญหาเป็นการป้องกันการหวนกลับของยาเสพติด ด้วยการสร้างระบบกลไกเฝ้าระวังยาเสพติดในโรงเรียน ดังนี้

1. สำนวสภาพปัญหาและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
2. รับแจ้งข่าวสารและเบาะแส จากบุคคลภายในสถานศึกษาและชุมชน ที่ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล พฤติการณ์และพื้นที่ปัญหาทั้งนี้ต้องสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยให้กับผู้ให้ข่าวสารและแจ้งเบาะแส

3. แจ้งเตือนปัญหาให้กับผู้เกี่ยวข้อง

4. ปฏิบัติการแก้ไข ด้วยการสร้างสภาวะป้องกันปัญหาที่เหมาะสมกลุ่มนักเรียนที่เสี่ยงหรือมีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติด นักเรียนกลุ่มเสี่ยงส่วนมากจะเริ่มจากการสูบบุหรี่ ใช้ยาเสพติดประเภทยาบ้า กัญชา และสารระเหย โดยจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น ไม่รับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ไม่เอาใจใส่ในการเรียน ผลการเรียนตกต่ำ หลับในชั้นเรียนหนีเรียนเที่ยวกลางคืน เล่นการพนัน คบคนแปลกหน้ามีค่านิยมในการใช้ยาเสพติด จับกลุ่มมั่วสุม ก่อความทะเลาะวิวาท เสพยาเสพติด เป็นต้น นักเรียนกลุ่มนี้หากโรงเรียนละเลย ไม่ใส่ใจดูแลช่วยเหลืออาจทำให้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมากยิ่งขึ้นรวมถึงพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด จึงจำเป็นต้องจัดให้มีมาตรการแทรกแซงเพื่อให้ความช่วยเหลือและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรือเพิ่งเริ่มใช้ยาเสพติด ดังนี้

1. จัดบริการให้คำปรึกษาแนะนำโดยอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์แนะแนว โดยเพื่อนนักเรียนในศูนย์ เพื่อนใจวัยรุ่นในสถานศึกษา (Friends corner)
2. สร้างค่านิยมใหม่ในเรื่องการคบเพื่อนกลุ่มนักเรียนที่เสี่ยงหรือมีประสบการณ์ในการใช้ยาเสพติด
3. ปรับเปลี่ยนความคิดให้เห็นคุณค่าตนเองและพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่าง ๆ ให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสมโดยใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อนให้ความดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา
4. ประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยนำผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรม การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการติดตามดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด
5. จัดทำกลุ่มบำบัดในโรงเรียน โดยมีครูอาจารย์คอยดูแลอย่างใกล้ชิด มีระเบียบที่รัดกุม และในกรณีที่นักเรียนได้รับผลกระทบจากการใช้ยาเสพติดมีอาการปรากฏทางร่างกายหรือจิตใจควรพาไปพบแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญเพื่อรักษาอาการที่ปรากฏ
6. จัดการเรียนการสอนเสริมพิเศษให้กับนักเรียน
7. ดำเนินมาตรการป้องกันอย่างเข้มงวด เช่น ตรวจค้นการลักลอบนำยาเสพติดมาใช้ สุ่มตรวจปัสสาวะแก่นักเรียนกลุ่มนี้เป็นครั้งคราวโดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้า เป็นต้น

การสร้างเครือข่ายการทำงาน

ในส่วนปัญหาเสพติดนับวันจะมีความซับซ้อนมากขึ้นมีเครือข่ายและกลุ่มการค้าที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศและการค้าในประเทศพร้อมที่จะกระจายยาเสพติดเข้าสู่กลุ่มเสี่ยง การเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงต้องระดมความร่วมมือบุคลากรในสถานศึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง รวมทั้งหน่วยงานภาคีในพื้นที่ชุมชน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนและองค์กรศาสนาสร้างเป็นเครือข่ายการทำงาน

ซึ่งสามารถสร้างเครือข่ายการทำงานได้หลายรูปแบบ เช่น เครือข่ายนักเรียนแกนนำด้านยาเสพติด เครือข่ายครูแกนนำการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง เครือข่ายหน่วยงาน ภาคี เครือข่ายสถานศึกษาในกลุ่มพื้นที่ ในจังหวัด ในสังกัด เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง การทำงานในกลุ่มสมาชิกเครือข่ายการทำงานจะเป็นพลังหนุนช่วยกันทั้งข้อมูลและประสบการณ์ ตลอดจนสร้างเสริมกำลังใจซึ่งกันและกัน ระบบการสนับสนุนจากชุมชนและเครือข่ายการทำงานการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาไม่สามารถดำเนินการได้ตามลำพัง สถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือสนับสนุนจากชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ โดยสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางในการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หากสามารถพัฒนาความร่วมมือภาคีในภาคส่วนต่าง ๆ ให้เป็นเครือข่ายการทำงานนอกจากเป็นการช่วยเสริมความเข้มแข็งการทำงานแล้ว ยังทำให้การมีส่วนร่วม มีพลัง และมีความต่อเนื่องในการทำงานมากขึ้น ผู้ปกครองเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน ให้ความรัก ความอบอุ่น เพื่อให้บุตรหลานเติบโตเป็นพลเมืองดีมีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญต่อประเทศชาติในอนาคต ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรมีบทบาทในการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูกให้กับผู้ปกครอง สร้างกลไกความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียน สร้างเครือข่ายความร่วมมือและช่วยเหลือระหว่างผู้ปกครองด้วยกัน และระหว่างผู้ปกครองกับโรงเรียนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการประชุมให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ประชุมผู้ปกครองเป็นรายระดับห้องเรียน ระดับชั้นเรียน และประชุมเครือข่ายผู้ปกครอง นอกจากนี้ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ที่เป็นทุนทางสังคมที่มีในพื้นที่ สถานศึกษาควรระดมทรัพยากรจากหน่วยงานและบุคลากรในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิสาขาต่าง ๆ หน่วยงานของรัฐเช่น ฝ่ายปกครอง ตำรวจ ทหาร สาธารณสุขสถานศึกษาอื่นในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนจังหวัด องค์กรบริหารส่วนตำบล หน่วยงานภาคเอกชน เช่น สมาคมครู และผู้ปกครอง สโมสร สมาคมและชมรมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการดำเนินงานสาธารณประโยชน์ เป็นต้น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหาและกิจกรรมของสถานศึกษา รวมถึงกิจกรรมด้านยาเสพติดด้วยในรูปแบบต่าง ๆ เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา สมาคมผู้ปกครองและครู เป็นต้น จะทำให้เกิดความเข้าใจ ใกล้ชิดระหว่างชุมชนและสถานศึกษา ความรู้สึกที่ว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและพร้อมที่จะร่วมกันช่วยเหลือดูแลโรงเรียน และหากสามารถพัฒนาเป็นเครือข่ายการทำงานก็จะทำให้การมีส่วนร่วมมีความต่อเนื่องและยั่งยืนยิ่งขึ้นเครือข่ายการทำงานมีได้หลายรูปแบบ เช่น เครือข่ายสถานศึกษาในกลุ่มพื้นที่ ในจังหวัด ในสังกัด เครือข่ายการทำงานด้านยาเสพติดระดับอำเภอ จังหวัด ภาคเป็นต้น นอกจากนี้แผนแม่บทเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด (2540 - 2544) ยังได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยใช้

ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม คือยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคมปัญหาเสพติดขยายตัวอย่างรวดเร็ว การที่จะควบคุมการขยายตัวและลดความรุนแรงของปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสร้างความยั่งยืนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกทุกส่วนของสังคมทั้งในแง่ของสถาบันองค์กร และปัจเจกบุคคล โดยมีแนวคิดหลักภายใต้ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม 2 ประการ คือ

1. ต้องมีการประสานและผนึกกำลังระหว่างองค์กรภาครัฐ องค์กรพัฒนาภาค เอกชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรประชาชน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในลักษณะที่ร่วมดำเนินกิจกรรมตามบทบาทที่เห็นชอบร่วมกัน และมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน
2. สร้างการมีส่วนร่วม และสนับสนุนการดำเนินงานอย่างกว้างขวาง โดยอาศัยสื่อสารมวลชนทุกประเภท ส่วนด้านยุทธศาสตร์การบังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องอย่างครบวงจรการปราบปรามถือว่าเป็นมาตรการที่มีความสำคัญที่จะลดตัวยาเสพติด ออกจากสังคม และเป็นมาตรการที่ช่วยให้การดำเนินงานในมาตรการอื่น ๆ บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย การดำเนินการปราบปราม จะต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องต่อผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้สนับสนุน และผู้สมคบ การดำเนินการปราบปรามจะต้องยึดแนวคิดหลัก 4 ประการ คือ
 1. บังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด และจริงจังกับผู้กระทำความผิดคดียาเสพติด โดยเฉพาะความผิดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย และครอบครองเพื่อจำหน่าย
 2. จัดหรือลดเงื่อนไขที่เป็นตัวสนับสนุนการกระทำความผิดคดียาเสพติด อาทิ กลุ่มอิทธิพล หรือกลุ่มผลประโยชน์
 3. พัฒนาระบบการยุติธรรม และกฎหมายที่จะสนับสนุนให้การปราบปรามยาเสพติดมีประสิทธิภาพ
 4. พัฒนาระบบควบคุมเคมีภัณฑ์และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เกี่ยวข้องกับปัญหายาเสพติด

สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนากาการบริหารให้เอื้อต่อการดำเนินการบริหารจัดการถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างราบรื่นตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ที่กำหนด การพัฒนากาการบริหารให้เอื้อต่อการดำเนินงานตามแผนแม่บทเพื่อป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (พ.ศ. 2540 - 2544) มีแนวคิดหลัก 5 ประการ คือ

1. พัฒนาระบบแผน งบประมาณ และระบบการติดตามประเมินผล ให้สนองตอบต่อยุทธศาสตร์การยึดพื้นที่ การผสมผสานมาตรการ และการมีส่วนร่วม โดยมีความเชื่อมโยงระหว่างแผนงาน ทางการเงิน และแผนคน ตั้งแต่ส่วนกลางจนถึงพื้นที่

2. พัฒนาระบบข้อมูล และระบบเฝ้าระวังปัญหาที่สะท้อนภาพปัญหาในมิติต่าง ๆ ตามพื้นที่ได้อย่างเป็นระบบ และมีการกระจายข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องและทันกาล

3. พัฒนาระบบการประสานงานและระบบสนับสนุนการดำเนินงานให้เกิดความชัดเจนเป็นเอกภาพ และมีความเชื่อมโยงระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

4. พัฒนาระบบการพัฒนาบุคลากร โดยให้ความสำคัญกับบุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชน และพัฒนาสื่อบุคคลให้ครอบคลุมกลุ่มประชากรทั้ง 3 ฐาน (ฐานชุมชน สถานศึกษาและสถานประกอบการ)

5. พัฒนาระบบการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะความร่วมมือในระดับภูมิภาค

สำหรับ แผนงานและกลยุทธ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในช่วง พ.ศ. 2540 – 2544 ตามยุทธศาสตร์ที่กำหนด ได้กำหนดแผนงานรองรับไว้ 11 แผนงาน คือ

1. แผนงานบริหารจัดการ
2. แผนงานพัฒนาวิชาการและวิจัย
3. แผนงานข้อมูลและสารสนเทศ
4. แผนงานพัฒนาบุคลากร
5. แผนงานความร่วมมือระหว่างประเทศ
6. แผนงานป้องกันยาเสพติด
7. แผนงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
8. แผนงานปราบปรามยาเสพติด
9. แผนงานสนับสนุนการดำเนินคดียาเสพติด
10. แผนงานควบคุมพืชเสพติด
11. แผนงานการดำเนินงานเฉพาะพื้นที่

ทั้งนี้ในแต่ละแผนงาน มีวัตถุประสงค์และแนวทางในการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

1. แผนงานบริหารจัดการ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้มีการจัดทำแผนและงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ เกิดการดำเนินงานที่ผสมผสานมาตรการและประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ ที่มีพื้นที่เป้าหมายร่วมกัน
แนวทางสำคัญ

- 1.1 กำหนดเกณฑ์การชี้วัดระดับความรุนแรงของปัญหา จัดกลุ่มและจัดลำดับความสำคัญของกลุ่มจังหวัด

1.2 แยกแยะ กำหนดและจัดกลุ่มของกิจกรรมที่กลุ่มจังหวัด หรือจังหวัดสามารถใช้งบประมาณจากแหล่งที่มีอยู่ในจังหวัดเอง โดยไม่ต้องใช้งบประมาณจากกรม และแยกแยะ กำหนด ตลอดจนจัดกลุ่มกิจกรรมที่ต้องใช้งบประมาณจากกรม

1.3 จัดให้มีงบประมาณสำหรับกลุ่มจังหวัด หรือจังหวัด เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาแนวทาง และดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสียดินโดยใช้ระบบเงินอุดหนุนของสำนักงาน ป.ป.ส.

1.4 ปรับปรุงวิธีการจัดทำแผนและงบประมาณ โดยเน้นการมองพื้นที่เป้าหมายเป็นจุดร่วมของการจัดทำแผนและจัดสรรงบประมาณ

1.5 ปรับปรุงระบบงบประมาณให้มีความชัดเจน และสามารถสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรภาคเอกชน และองค์กรประชาชน

1.6 พัฒนาและเสริมสร้างระบบการประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานธุรกิจเอกชน และหน่วยงานพัฒนาภาคเอกชน เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ ได้มีการร่วมมือ ผนึกกำลัง และประสานทรัพยากรในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสียดินในพื้นที่

1.7 สนับสนุนและผลักดันให้มีองค์กรพัฒนาภาคเอกชน องค์กรประชาชน กลุ่มอาสาสมัคร และผู้นำตามธรรมชาติ ที่มีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสียดิน

1.8 กำหนดแนวทางและมาตรการดำเนินงานร่วมกัน ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ในกิจกรรมสำคัญ ๆ ใ่ว่างชัดเจน

1.9 ให้มีการวางแผนในระดับภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล เทศบาล สุขาภิบาลและชุมชนตามสภาพปัญหา ศักยภาพ และความต้องการในระดับพื้นที่ ตลอดจนกระจายอำนาจการตัดสินใจการบริหารและการดำเนินงานไปสู่ระดับภูมิภาค ท้องถิ่น และชุมชน

1.10 จัดให้มีการรอบแผนและงบประมาณระยะยาว โดยอาศัยข้อมูลสภาพปัญหา บทบาทของหน่วยงาน และแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชากรเป้าหมาย เป็นกรอบยึดร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาชน และจัดทำแผนปฏิบัติการ และงบประมาณประจำปีโดยใช้ข้อมูลการวิเคราะห์พื้นที่เป็นฐานในการจัดทำ เพื่อให้เกิดการผนึกกำลังในพื้นที่

1.11 กำหนดปฏิทินการจัดทำแผนและงบประมาณเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสียดินที่ชัดเจน และสอดคล้องกับระบบการจัดทำแผนและงบประมาณปกติของประเทศ

1.12 พัฒนาระบบและดำเนินการกำกับ เร่งรัด ติดตามประเมินผล และตรวจสอบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสียดิน เพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงและสนับสนุนการดำเนินงาน ตลอดจนสร้างความถูกต้องชอบธรรมในการปฏิบัติงาน

1.13 กำหนดให้มีองค์กรคณะกรรมการระดับชาติภายใต้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารแผนและงบประมาณ ประสานสนับสนุน กำกับ และเร่งรัดการดำเนินงาน ตลอดจนติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

1.14 กำหนดองค์กรรับผิดชอบในการประสานงานที่ชัดเจนในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และชุมชน โดยให้ความสำคัญกับองค์กรในระดับที่มีผลต่อการดำเนินงานมากที่สุด

2. แผนงานพัฒนาวิชาการและวิจัย

วัตถุประสงค์

เพื่อให้มีการพัฒนาทางวิชาการและวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางและสนับสนุนการดำเนินงานได้อย่างทันกาล

แนวทางสำคัญ

2.1 พัฒนาระบบวิชาการและวิจัยให้ครอบคลุมปัญหาทั้งในแง่ของมิติด้วยพื้นที่ และกลุ่มประชากรเป้าหมาย

2.2 สร้างความเป็นเอกภาพในระบบวิชาการและวิจัย ที่สามารถนำข้อมูลทางวิชาการและวิจัยมาใช้ประโยชน์ในทางนโยบายและการดำเนินงาน

2.3 เผยแพร่และสนับสนุนงานวิชาการและวิจัยให้กับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

2.4 ส่งเสริมการศึกษา วิเคราะห์ และวิจัยเกี่ยวกับยาเสพติดชนิดใหม่ หรือสารอื่น ๆ ที่มีแนวโน้มที่จะเสพติด เพื่อให้มีข้อมูลหรือองค์ความรู้เพียงพอต่อการกำหนดแนวทางในการป้องกันและแก้ไขได้ทันกาล

3. แผนงานข้อมูลและสารสนเทศ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้มีระบบข้อมูลยาเสพติดที่สะท้อนสภาพปัญหายาเสพติดได้อย่างแท้จริง ทุกพื้นที่ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างรวดเร็วทันกาล

แนวทางสำคัญ

3.1 พัฒนาระบบข้อมูลให้สามารถสะท้อนสภาพปัญหายาเสพติดที่แท้จริงในพื้นที่ และตอบสนองความต้องการใช้ข้อมูลได้ทันกาล โดยพิจารณาข้อมูลของหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีประสิทธิภาพเป็นแนวทาง

3.2 พัฒนาระบบสนับสนุนข้อมูล และข่าวสารให้ทั่วถึงในระดับภูมิภาค ท้องถิ่น และชุมชน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

3.3 พัฒนาและจัดระบบเฝ้าระวังการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ปัญหายาเสพติด และปัญหาที่เกี่ยวข้อง และสามารถนำข้อมูลมาใช้ได้ทันกาล

4. แผนงานพัฒนาบุคลากร

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาบุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชนในเรื่องความรู้ เทคนิคในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และขวัญ กำลังใจ ตลอดจนทัศนคติในการดำเนินงาน

แนวทางสำคัญ

4.1 พัฒนาบุคลากรที่จะดำเนินงานใน 3 ฐาน (ฐานสถานศึกษา ชุมชน และสถานประกอบการ) ให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดและการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย

4.2 จัดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาให้กับบุคลากรทั้งของภาครัฐ และเอกชน ที่มุ่งสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติ ตลอดจนจริยธรรมที่ดี ในการทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

4.3 ให้ความสำคัญกับครู โดยพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะให้กับครู เพื่อเป็นบุคลากรหลักในสถาบันการศึกษาที่จะรับผิดชอบการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และให้คำปรึกษากับนักเรียนและผู้ปกครอง

4.4 พัฒนาและปรับทัศนคติของเจ้าหน้าที่ของรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปราบปราม ให้เห็นความสำคัญของงานปราบปรามยาเสพติด

4.5 พัฒนารูปแบบและกระบวนการในการสร้างขวัญกำลังใจและการคุ้มครองความปลอดภัยให้กับบุคลากรทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ปฏิบัติงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

5. แผนงานความร่วมมือระหว่างประเทศ

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เกิดความร่วมมือกับต่างประเทศในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

แนวทางสำคัญ

5.1 พัฒนาและเสริมสร้างความร่วมมือกับนานาประเทศทั่วโลกในกระบวนการหรือการดำเนินงาน เพื่อการลดปริมาณยาเสพติด อาทิ การพัฒนากฎหมายการควบคุมสารเคมี การปราบปรามยาเสพติด และการพัฒนากระบวนการตรวจพิสูจน์ยาเสพติด

5.2 ประสานและแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และเทคนิควิชาการกับนานาประเทศทั่วโลก ในการดำเนินงานด้านการป้องกันยาเสพติด และการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

5.3 ร่วมมือกับนานาชาติประเทศในการพัฒนาทางวิชาการ วิจัย และการพัฒนาบุคลากร
เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในภูมิภาค

5.4 ประสานและสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
ในภูมิภาคเอเชียอย่างใกล้ชิด

6. แผนงานป้องกันยาเสพติด

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เกิดการป้องกันยาเสพติดที่ครบวงจร โดยสามารถสร้างความตระหนัก
ในปัญหายาเสพติด และสร้างกระแสการต่อต้านผู้ผลิต ผู้ค้ายาเสพติด และยาเสพติด

แนวทางสำคัญ

6.1 การป้องกันในเชิงกว้าง

6.1.1 ดำเนินการประชาสัมพันธ์ในเชิงกว้างและการปฏิบัติการจิตวิทยาใน
ทุกกลุ่มประชากรและทุกพื้นที่ให้เกิดความตระหนักและเกิดกระแสของประชาชนในการต่อต้าน
ยาเสพติด การต่อต้านผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้สนับสนุนการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

6.1.2 ประชาสัมพันธ์ในเชิงกว้างให้ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร รวมถึง
ผู้ด้อยโอกาส และเยาวชนนอกสถานศึกษา โดยผ่านสื่อต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและ
วัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างความตระหนักในปัญหายาเสพติด และสร้างแนวร่วมในการดำเนินงาน
ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

6.1.3 พัฒนาและประสานให้เกิดการป้องกันยาหรือสารอื่น ๆ ที่มีแนวโน้มจะ
กลายเป็นปัญหายาเสพติด โดยผ่านกระบวนการประชาสัมพันธ์ และการให้ความรู้กับประชากร
กลุ่มเสี่ยง

6.1.4 ผลิตสื่อบุคคลแกนนำในจังหวัด อำเภอ ตำบล และพื้นที่การบริหารงานส่วนท้องถิ่น
รูปแบบต่าง ๆ เพื่อทำหน้าที่ในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ และสร้างความตระหนัก
ให้กับประชากรกลุ่มต่าง ๆ

6.1.5 ปรับปรุงกระบวนการและวิธีการในการเผยแพร่ โดยประยุกต์ใช้เทคนิค
การผลิตสื่อทางการตลาด เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาและอันตรายของยาเสพติด สร้างความเข้าใจ
ในกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งในแง่ของวิธีการ กฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ
ตลอดจนสร้างกระแสความรู้สึกในการต่อต้านยาเสพติด

6.1.6 พัฒนาและสนับสนุนให้มีการผลิตและเผยแพร่สื่อที่เหมาะสมกับสภาพ
ท้องถิ่น และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยหลีกเลี่ยงการใช้สื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนสนับสนุนให้
ปัญหายาเสพติดขยายตัว

6.2 การป้องกันในพื้นที่

6.2.1 พัฒนารูปแบบการป้องกันยาเสพติดแบบครบวงจร ในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มสถานศึกษา กลุ่มชุมชน และกลุ่มสถานประกอบการ ทั้งนี้ การดำเนินงานป้องกันยาเสพติดจะต้องผสมผสานควบคู่ไปกับการดำเนินการในมาตรการอื่น ๆ

6.2.2 เน้นบทบาทของบิดามารดา สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา และเจ้าของสถานประกอบการ เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

6.2.3 การป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ให้พิจารณาถึงหลักสูตรแบบการเรียน การสอน สื่อการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมทักษะชีวิตที่เสริมสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิด และกระบวนการตัดสินใจ ตลอดจนเสริมสร้างเจตคติต่อต้านยาเสพติด สิ่งเสพติด และสิ่งมีนเมาต่าง ๆ ที่เป็นระบบและมีความต่อเนื่อง

7. แผนงานบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

วัตถุประสงค์

เพื่อให้มีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพ

ทุกระบบ

แนวทางสำคัญ

7.1 พัฒนาและส่งเสริมให้มีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพครบทุกด้วยาและครบทุกขั้นตอน โดยเน้นที่คุณภาพบริการ

7.2 ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยใช้กลยุทธ์ในเชิงรุก เช่น การค้นหาผู้ติดยาเสพติด ในชุมชน การให้บริหารเคลื่อนที่

7.3 ส่งเสริมและประสานความร่วมมือจากสถาบันครอบครัว และชุมชน ในการป้องกันการติดยาเสพติดซ้ำ

7.4 เร่งรัดให้มีการดำเนินการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2534

7.5 ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรพัฒนาภาคเอกชน และองค์กรประชาชนมีบทบาทในการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

8. แผนงานปราบปรามยาเสพติด

วัตถุประสงค์

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปราบปรามการผลิต การค้า และการแพร่ระบาดของยาเสพติด

แนวทางสำคัญ

- 8.1 พัฒนาระบบการข่าวที่เป็นเอกภาพ โดยอาศัยการข่าวจากแหล่งข่าวต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการปราบปรามของหน่วยงานปราบปรามทุกหน่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 8.2 มุ่งปราบปรามตัวการผู้ที่ทำให้ปัญหายาเสพติดขยายตัว ผู้สนับสนุน และผู้มีอิทธิพลที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการค้ายาเสพติด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายในและต่างประเทศ
- 8.3 กำหนดให้มีหน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติดในระดับจังหวัดทุกจังหวัดที่มีบุคลากรและอุปกรณ์ที่ชัดเจน โดยเน้นการปราบปรามในพื้นที่ปัญหาการแพร่ระบาดรุนแรงควบคู่ไปกับการดำเนินงานตามมาตรการป้องกัน และบำบัดรักษายาเสพติด ในพื้นที่นั้น ๆ
- 8.4 แสวงหาความร่วมมือและสนับสนุนจากประชาชนในการให้ข้อมูล ข่าวสาร เพื่อการปราบปรามยาเสพติดโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชนผู้ให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นสำคัญ
- 8.5 พัฒนาระบบการควบคุมและปราบปรามสารเคมีและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด
- 8.6 กำหนดมาตรการ และวิธีการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิด ของเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับยาเสพติด
- 8.7 ให้ความสำคัญในการปราบปรามบริเวณพื้นที่ชายแดน พื้นที่แหล่งอุตสาหกรรม และพื้นที่ท่าอากาศยาน/ท่าเรือ
9. แผนงานสนับสนุนการดำเนินคดียาเสพติด
วัตถุประสงค์
เพื่อให้การปราบปรามยาเสพติดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
- แนวทางสำคัญ
- 9.1 ปรับปรุงและพัฒนากฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ให้เอื้ออำนวยและส่งเสริมการปราบปรามยาเสพติด ตลอดจนประสานให้เกิดการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมตามโทษที่ระบุในกฎหมายอย่างเคร่งครัด
- 9.2 เร่งรัดและขยายการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534
- 9.3 พัฒนาและขยายการตรวจพิสูจน์ยาเสพติด
10. แผนงานควบคุมพืชเสพติด

วัตถุประสงค์

เพื่อให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการปลูกพืชเสพติด อันได้แก่ฝิ่น กัญชา และกระท่อม มีประสิทธิภาพ

แนวทางสำคัญ

10.1 การแก้ไขปัญหาการปลูกฝิ่น ให้ใช้มาตรการตัดทำลายและการปราบปรามอย่างจริงจัง ในพื้นที่ที่มีการพัฒนาของหน่วยงานรัฐเข้าไปดำเนินการเป็นระยะเวลาพอสมควร

10.2 การแก้ไขปัญหาการปลูกกัญชาและกระท่อม ให้ใช้มาตรการตัดทำลาย และปราบปรามอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

11. แผนงานการดำเนินงานเฉพาะพื้นที่

วัตถุประสงค์

เพื่อให้เกิดการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมายในลักษณะผสมผสานมาตรการและประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพื้นที่

แนวทางสำคัญ

11.1 การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด จะต้องมียุทธศาสตร์ของการประสานกิจกรรมในแต่ละมาตรการลงในพื้นที่เป้าหมายร่วมกัน ตามช่วงเวลาที่กำหนด ซึ่งต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหา

11.2 การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเป็นพิเศษ จะต้องพิจารณาให้การดำเนินงานครอบคลุมกลุ่มประชากร 3 ฐาน ได้แก่ สถานศึกษา ชุมชน และสถานประกอบการ

11.3 พัฒนาและเสริมสร้างการประสานงานและผนึกกำลังระหว่างองค์กรภาครัฐ องค์กรพัฒนาภาคเอกชน องค์กรธุรกิจ และองค์กรประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในลักษณะที่มีการเรียนรู้ร่วมกัน และดำเนินกิจกรรมตามที่เห็นร่วมกันอย่างเหมาะสม

11.4 สนับสนุนให้เกิดการร่วมกลุ่มในชุมชน มีการวางแผนในชุมชนร่วมกันและกำหนดกฎเกณฑ์ของชุมชนในการดูแลปัญหาเสพติดภายในชุมชน โดยคำนึงถึง ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

11.5 การป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ให้ใช้รูปแบบผสมผสานการดำเนินงานตามมาตรการป้องกัน บำบัดรักษา และปราบปรามอย่างเหมาะสมกับสภาพปัญหา โดยแสวงหาความร่วมมือจากบุคลากรทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านยาเสพติดในสถานศึกษา

การแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนนับวันจะมีรูปแบบที่หลากหลาย ซับซ้อนและแปรเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว การแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องรู้เท่าทันปัญหา และสามารถคาดการณ์แนวโน้มเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นได้อย่างแม่นยำ เพื่อเตรียมการป้องกัน แก้ไขและเฝ้าระวังปัญหาได้อย่างถูกต้องทางและทันทั่วถึง การวิจัยและพัฒนาเป็นกระบวนการให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical data) ที่มีความน่าเชื่อถือ ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจและวางแผนการดำเนินงานอย่างมีหลักการ เป็นเหตุ เป็นผล นอกจากนี้สถานศึกษาหลายแห่งมีประสบการณ์ในการจัดการกับปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นในสถาบันหลายแห่งประสบความสำเร็จสามารถดูแลช่วยเหลือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน และควบคุมจนไม่ให้เกิดปัญหาเสพติดด้วยวิธีการที่หลากหลายและแตกต่างกันตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นสภาพแวดล้อม ศักยภาพและข้อจำกัดของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในองค์กร ชุมชน หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสบการณ์ดังกล่าวเป็นสิ่งที่ทรงคุณค่าควรมีการรวบรวมและจัดเก็บให้ทราบถึงภูมิปัญญาในการจัดการกับปัญหา ทั้งในส่วนที่เป็นกระบวนการคิด วิธีการทำงาน ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อเผยแพร่ให้กับผู้สนใจได้เรียนรู้และศึกษาต่อยอดเพื่อการพัฒนาต่อไป

แผนงานพัฒนาวิชาการและวิจัย (แผนแม่บทเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 2540-2544) มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อให้มีการพัฒนาทางวิชาการและวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางและสนับสนุนการดำเนินงานได้อย่างทันกาล

แนวทางสำคัญ

1. พัฒนาระบบวิชาการและวิจัยให้ครอบคลุมปัญหาทั้งในแง่ของมิติตัวยาพื้นที่ และกลุ่มประชากรเป้าหมาย
2. สร้างความเป็นเอกภาพในระบบวิชาการและวิจัย ที่สามารถนำข้อมูลทางวิชาการและวิจัยมาใช้ประโยชน์ในทางนโยบายและการดำเนินงาน

3. เผยแพร่และสนับสนุนงานวิชาการและวิจัยให้กับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

4. ส่งเสริมการศึกษา วิเคราะห์ และวิจัยเกี่ยวกับยาเสพติดชนิดใหม่ หรือ สารอื่น ๆ ที่มีแนวโน้มที่จะเสพติด เพื่อให้มีข้อมูลหรือองค์ความรู้เพียงพอต่อการกำหนดแนวทางในการป้องกันและแก้ไขได้ทันกาล

ดังนั้นควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านยาเสพติด ในสถานศึกษาเพื่อใช้ในการวางแผนการทำงานรวมทั้งพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดในสถานศึกษา ฉะนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การรณรงค์ป้องกัน ยาเสพติดในสถานศึกษานั้นการร่วมมือของทุกภาคส่วนมีความสำคัญอย่างยิ่ง รวมทั้งการให้เข้ามา มีส่วนร่วมของตัวนักเรียนเองซึ่งจะทำให้ให้นักเรียนเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งถึงพิษภัยของยาเสพติดและ ผลกระทบที่จะตามมา

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของระบบการป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียนบ้านแม่คะ

โรงเรียนบ้านแม่คะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 มีสภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนเป็นศูนย์กลางของอำเภอฝาง ใกล้หน่วยงานราชการองค์กรต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่คะ ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในชุมชน ใกล้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอ แม่สรวย จังหวัดเชียงราย เป็นเส้นทางค้าขายระหว่างจังหวัด มีทรัพยากรแร่ธาตุ ที่สำคัญได้แก่ น้ำมันดิบ พื้นที่ส่วนมากเป็นเนินเขาและที่ราบ มีป่าไม้หลายชนิด เช่น ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าสัก อาชีพประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ (กระเทียม มันฝรั่ง ข้าวโพด หอมใหญ่ และถั่วเหลือง) รับจ้างทำสวน (ส้ม ลิ้นจี่ ลำไย) อาชีพเสริมมีน้อย ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา นับถือศาสนา ร้อยละ 80 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 10 นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 5 นับถือศาสนาอิสลาม และนับถือศาสนาอื่นร้อยละ 5 นักเรียนทั้งหมดจำนวน 566 คน และครู จำนวน 21 คน (เอกสารอัดสำเนารายงานการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนบ้านแม่คะ, 2553) เนื่องจากสภาพภูมิประเทศดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้นักเรียนในพื้นที่มีทั้งคนพื้นเมือง และชาวเขา เผ่าต่าง ๆ เช่น กะเหรี่ยง มูเซอ จีนฮ่อ ไทยใหญ่ และพม่า เป็นต้น ด้านการจัดการศึกษามีปัญหา เป็นอย่างมาก เพราะนักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวเขาและไทยใหญ่จะใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองส่วน ผู้ปกครองก็ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการศึกษาเท่าที่ควร จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเรียนและ ชาวชนในหมู่บ้านไม่มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องที่จะมีพิษภัยต่อตนเอง เช่น ยาเสพติด โรคเอดส์ เป็นต้น จากสาเหตุดังกล่าวโรงเรียนบ้านแม่คะจึงได้วางแผนการดำเนินงานป้องกัน และแก้ไขปัญหาสารเสพติด ซึ่งได้รับความร่วมมือจากเครือข่ายคณะกรรมการนักเรียน เครือข่าย ผู้ปกครอง ครู และผู้นำชุมชน ในการให้ข้อมูลและทำงานร่วมกันกับโรงเรียน ซึ่งข้อมูลที่ได้ ทั้งหมดจะเข้าสู่ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน และได้มีการวางแผนดำเนินงานเพื่อ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามโครงการดังต่อไปนี้ 1) โครงการบริการแนะแนว 2) โครงการส่งเสริม สุขภาพนักเรียน 3) โครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ

5) โครงการกีฬาและนันทนาการ 6) โครงการส่งเสริมศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ 7) โครงการฝึกทักษะพัฒนาอาชีพ 8) โครงการชุมชนสัมพันธ์ 9) โครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 10) โครงการป้องกันและแก้ปัญหาเสพยาเสพติดในสถานศึกษา จากโครงการดังกล่าวข้างต้นสามารถจำแนกเป็น 3 มาตรการ คือ มาตรการป้องกัน มาตรการแก้ไข และมาตรการบำบัดรักษาและฟื้นฟู ดังนี้

มาตรการที่ 1 มาตรการป้องกัน

มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต โดยมีการจัดกิจกรรมต่อไปนี้

1. กิจกรรมทางการศึกษา

- 1) กำหนดเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดในวิชาสุขศึกษา ตลอดจนสอดแทรกในบทเรียนวิชาต่าง ๆ โดยการบูรณาการเข้ากับชีวิตประจำวัน
- 2) จัดตั้งชมรมต่อต้านยาเสพติด จัดทำโครงการเพื่อฝึกวิชาชีพเพิ่มรายได้ในระหว่างเรียน
- 3) จัดอาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องน้ำ ให้เป็นสถานที่ที่นักเรียนไปลักลอบเสพยาเสพติดได้

2. กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

มีวัตถุประสงค์เพื่อรณรงค์ให้ข้อมูลข่าวสาร สร้างความตระหนักต่อปัญหาและรู้จักปฏิบัติตนในการป้องกันสารเสพติด โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

- 1) จัดป้ายนิเทศในชั้นเรียนและป้ายนิเทศหน้าห้องเรียน
- 2) จัดกิจกรรมเสียงตามสายในโรงเรียน
- 3) อบรมหน้าเสาธง
- 4) รณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในวันต่อต้านยาเสพติดสากล (26 มิถุนายน 2553)
- 5) ประชาสัมพันธ์โทษของยาเสพติดในข่าวสารประจำโรงเรียน
- 6) ให้ความรู้ แก่ผู้ปกครองนักเรียนในวันปฐมนิเทศผู้ปกครองนักเรียนก่อน

เปิดภาคเรียน

- 7) อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติดแก่นักเรียนชั้น ป.4 – ม. 3 ทุกคน

3. กิจกรรมทางเลือก

มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการด้านต่าง ๆ ทั้งร่างกาย อารมณ์และสังคม ให้แก่ผู้เรียนโดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ด้านสุขภาพอนามัย ได้กำหนดกิจกรรมดังนี้
 - จัดการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน

- ส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์โดยการเล่นกีฬา ดนตรี
 - ตรวจสอบสุขภาพนักเรียนโดยครูทุกวัน
 - ดำเนินการตามโครงการบริการและส่งเสริมสุขภาพนักเรียน
- 2) ด้านจริยธรรม ได้กำหนดกิจกรรมดังนี้
- ดำเนินการตามโครงการส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักเรียน โครงการอบรม
- เข้าค่ายคุณธรรม จริยธรรม
- กิจกรรมนั่งสมาธิ
 - การเรียนรู้ประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตามหลักสูตรท้องถิ่น
- 3) ด้านสังคม ได้กำหนดกิจกรรมดังนี้
- จัดตั้งชมรมศิษย์เก่า
 - ดำเนินการตามโครงการโครงการประชาธิปไตยและวินัยนักเรียน
- 4) ด้านฝึกอชีพ ได้กำหนดกิจกรรมดังนี้
- จัดกิจกรรมสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียน
 - จัดกิจกรรมวิชาชีพช่างเชื่อม ช่างปูน ช่างทอเสื่อ กิจกรรมการเกษตร
- เพื่อหารายได้ระหว่างเรียน
- จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนสามารถผลิตผลงานที่สามารถ
- จำหน่ายเป็นรายได้

มาตรการที่ 2 มาตรการแก้ไข

เป็นมาตรการที่ใช้กับผู้เรียนที่เริ่มมีปัญหาการใช้สารเสพติด โดยยังไม่ติดสารเสพติด มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้สารเสพติด และพฤติกรรมอื่น ๆ โดยมีการดำเนินงานตามประกาศโรงเรียนบ้านแม่คะ เรื่อง มาตรการป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2553 ดังนี้

- 1) ห้ามนักเรียนเสพสารเสพติดและนำสารเสพติดทุกชนิดเข้ามาในสถานศึกษา
- 2) จัดให้มีกิจกรรมกีฬาต้านยาเสพติดภายในโรงเรียน
- 3) ให้ครูเวร ครูประจำชั้น ครูประจำวิชาทุกคน ตลอดจนนักการภารโรง มีหน้าที่สอดส่องดูแลมิให้มีการเสพ การนำสารเสพติดเข้ามาในสถานศึกษา โดยถือเป็นหน้าที่ที่ต้องดำเนินการและรายงานผู้บริหารทุกครั้งเมื่อทราบ และให้ถือเป็นความลับของทางราชการที่จะให้ผู้ที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องล่วงรู้ได้
- 4) ให้ครูผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียนมีหน้าที่รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายการประกันความปลอดภ้ยและ โครงการโรงเรียนสีขาว

5) ให้มีคณะกรรมการนักเรียนมีหน้าที่ดูแลสอดส่องและป้องกันสารเสพติดในสถานศึกษา ในรูปอาสาสมัคร

6) ให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง นักเรียนในวันปฐมนิเทศ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

7) เชิญผู้ปกครองนักเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสารเสพติดมาปรึกษาหารือและหาแนวทางป้องกัน แก้ไขปัญหาร่วมกับโรงเรียน

8) อบรมให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับโทษ พิษภัยของยาเสพติด อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

9) ส่งนักเรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสารเสพติดไปบำบัดยังสถานบำบัดของรัฐ

10) ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ

- ป้องปราม เข้มงวดในการตรวจค้นเพื่อป้องกัน การลักลอบนำสารเสพติดเข้ามาในสถานศึกษาและการคุ้มครองผู้เรียนกลุ่มเสี่ยง

- อบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาบุคลากรที่ดำเนินงานป้องกันสารเสพติด

- การพัฒนาแนวทางและสร้างความเข้าใจนโยบายและการจัดกิจกรรมเสริมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา

มาตรการที่ 3 มาตรการบำบัดรักษาและฟื้นฟู

เป็นมาตรการที่ใช้กับผู้เรียนที่ติดสารเสพติด เพื่อที่จะลดจำนวนผู้เสพยาเสพติดลง หรือลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่สถานศึกษา ครอบครัวและชุมชน โดยการสำรวจข้อมูลนักเรียน แยกประเภทนักเรียนกลุ่มเสี่ยง กลุ่มที่ติดสารเสพติด กลุ่มทดลองแต่ไม่ติด กลุ่มที่มีพฤติกรรมมีแนวโน้มที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติด และกลุ่มปกติ

1) สร้างความตระหนักให้ทุกฝ่ายในสถานศึกษา ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องว่า “ผู้ติดสารเสพติดเป็นผู้ป่วยที่ต้องการบำบัดรักษาที่ถูกต้องทั้งร่างกายและจิตใจ” และโดยธรรมชาติของผู้ติดสารเสพติด จะมีพฤติกรรมเลิกแล้วกลับไปเสพใหม่อีกซ้ำหลายครั้ง ดังนั้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและฟื้นฟูจิตใจ จึงต้องใช้เวลาหลายครั้งเช่นกัน

2) ประสานกับครอบครัวให้มีส่วนร่วมในการดูแลและแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด

3) ส่งไปบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อรับการบำบัดรักษาทั้งทางร่างกายและจิตใจ จากมาตรการข้างต้นได้ผลการดำเนินงานในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดใน

โรงเรียนบ้านแม่คะ ดังนี้ 1) มีการจัดสำรวจปฏิบัติหน้าที่ประจำโรงเรียน เพื่อเฝ้าระวังยาเสพติดไม่ให้เข้าสู่โรงเรียน 2) นักเรียนชั้น ป.6 ได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันภัยยาเสพติด มีวิทยากรให้ความรู้

เพื่อป้องกันยาเสพติด (ครู D.A.R.E. ครูตำรวจ ครูพระ ครูสอนศาสนา และวิทยากรกลุ่มอื่นๆ)

3) ผู้ปกครอง ชุมชน ให้การสนับสนุน ร่วมมือ ช่วยเหลือโรงเรียนและเห็นความสำคัญของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาในส่วนในเรื่องยาเสพติด โดยการศึกษาถึงสภาพปัญหา การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจากบุคลากรและผู้เชี่ยวชาญด้านการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในโรงเรียนบ้านแม่คะต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดในโรงเรียน มีงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

วีรพงศ์ ใจสุนทร (2542) ได้ศึกษาการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดลำพูน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้สำรวจเกี่ยวกับการใช้ยาเสพติดของนักเรียนที่พบมีการระบาดมากที่สุดคือ บุหรี่ สาเหตุของการแพร่ระบาดโดยนักเรียนนำมาเสพในโรงเรียน มีการมั่วสุมกันมากที่บริเวณห้องน้ำ ห้องส้วมภายในโรงเรียน แหล่งมั่วสุมภายนอกโรงเรียนคือที่บ้านและที่โรงเรียนเป็นแหล่งที่มีการซื้อขายยาเสพติดกันมากที่สุด ส่วนมาตรการ ที่ใช้มากที่สุดในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด คือ การคัดเตือนบุคลากรในโรงเรียนให้ได้รับ ความรู้จากการจัดประชุม การฝึกอบรม วิธีการเผยแพร่ความรู้ที่ใช้มากที่สุดคือ การจัดป้ายนิเทศให้นักเรียนค้นคว้า และจัดทำรายงานเกี่ยวกับยาเสพติด มีการสอดแทรกความรู้และวิธีป้องกัน ยาเสพติดในการเรียนการสอน มีการอบรมแกนนำนักเรียน มีการสนับสนุนด้านกำลังใจ และสวัสดิการให้แก่ครู ผู้ปฏิบัติงานทางด้านการป้องกันยาเสพติด มีการดำเนินงานตามนโยบายการ ปฏิรูปการศึกษาให้สถานศึกษามีสภาพแวดล้อม และ โครงสร้างที่ร่มรื่น ปลอดภัย รวมถึงมีการจัด อุปกรณ์กีฬาให้นักเรียน มีอาจารย์เฝ้าตรวจตราดูแลสถานที่ลับตาเป็นประจำ มีการรณรงค์ ป้องกันยาเสพติดโดยการเดินรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด มีการผลิตและพัฒนาสื่อเพื่อการรณรงค์ มีการจัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติด และจัดทำระเบียบเพื่อศึกษานักเรียนรายบุคคล โดยที่มีการปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีการศึกษาวิจัยสภาพปัญหาการใช้ยาเสพติดของนักเรียนติดตามดูแลนักเรียนที่ติดยาเสพติด โดยนำนักเรียนที่ติดยาเสพติดไปบำบัดรักษาที่โรงพยาบาลของรัฐบาลให้ก่อนแล้วจึงให้กลับมาเรียนใหม่

ส่วน กิจ นาคสุทธิ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อการป้องกันการแพร่ระบาดของยาบ้าในโรงเรียน เขตกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาถึงสถานการณ์ และลักษณะการแพร่ระบาดของยาบ้า รวมถึงศึกษาทักษะของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อการแพร่ระบาดของยาบ้าและศึกษา

ทัศนะของเจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับการป้องกันการแพร่ระบาดของยาบ้าในโรงเรียน โดยใช้กลุ่มประชากรที่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในสังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตำแหน่ง สารวัตรปราบปราม และสารวัตรสืบสวน จำนวน 174 ราย โดยการวิจัยเชิงสำรวจจากเอกสาร การวิจัยภาคสนาม และโดยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการหรืออาจารย์ฝ่ายปกครองที่มีหน้าที่ดูแล ผลการศึกษาพบว่า 10 ราย ขาดผลึกของโรงเรียนต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร จำนวน เจ้าหน้าที่ ตำรวจส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าการแพร่ระบาดของยาบ้าขยายตัวรุนแรงมากในหมู่นักเรียน ถึงขนาด นักเรียนนำยาบ้าเข้ามาจำหน่ายให้นักเรียนด้วยกันเอง โดยการนำมาให้ทดลองเสพและติด ในที่สุด ส่วนสาเหตุของการเสพ ยาบ้ามาจากสภาพปัญหาครอบครัวนักเรียน และสภาพแวดล้อมที่นักเรียน อาศัยอยู่การคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงกับยาบ้า ส่วนวิธีการเสพเปลี่ยนจากการกินเป็นเม็ดยา เป็นวิธีการสูบควัน เพราะสะดวกรวดเร็วทั้งการออกฤทธิ์ของยาและวิธีการเสพ สำหรับนโยบาย และวิธีการปฏิบัติเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดสำนักงานตำรวจแห่งชาติยังไม่ ชัดเจน ส่วนโรงเรียนก็ยังได้ให้ความสำคัญกับปัญหายาบ้าในโรงเรียนแต่ยังไม่มีการมาตรการที่ชัดเจน ในการ ป้องกันและปราบปรามยาบ้าอย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนขาดการประสานงานกันระหว่าง โรงเรียน กับเจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่ ในด้านมาตรการที่จะนำมาใช้ในการป้องกันการแพร่ระบาดของ ยาบ้าใน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องควรให้ความร่วมมือกันแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังระหว่างเจ้าหน้าที่ ตำรวจ โรงเรียน ผู้ปกครอง และสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตลอดจน ดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ ทศพร ภูมิคำ (2542) ได้ศึกษาการดำเนินการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน วิจิตรศิลป์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สารเสพติดที่นักศึกษาเสพมากที่สุดคือ บุหรี่ โดยที่นักศึกษา นำมาเอง รองลงมาคือนำมาขายในโรงเรียน ส่วนสารเสพติดที่รองลงมาคือ ยาบ้า ยาไอ และสุรา ส่วนที่พบน้อยที่สุดคือฝิ่น สำหรับนักศึกษาที่มีการใช้สารเสพติด ควรควรออกไปเยี่ยมบ้าน หอพัก มีการจัดกิจกรรมที่นักศึกษาสนใจ และควรติดต่อกับผู้ปกครองในกรณีที่นักศึกษาขาดเรียนบ่อย

ในปีเดียวกัน บัวจันทร์ สุวัฒน์นันท์ (2542) ก็ได้ศึกษาสภาพงานบริหารป้องกันยาเสพติดของโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย พบว่า สภาพการบริหารงานป้องกันยาเสพติด ในโรงเรียนมัธยมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด แต่ในทางตรงกันข้ามปัญหายาเสพติดในเยาวชนในสถานศึกษากลับทวีความรุนแรงมากขึ้น จึงเห็นว่าควรนำ นโยบายด้านการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติดในสถาน ศึกษาวิเคราะห์ทบทวนเพื่อหาจุดบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขให้ เกิดประสิทธิผลต่อไป และควรมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ในเรื่องของยาเสพติดอย่างจริงจังในหลาย รูปแบบและวิธีการโดยคณะกรรมการ

ในปีถัดมา สราวุธ ใจมั่น (2543) ได้ศึกษาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สารเสพติดของนักเรียนโรงเรียนเวียงป่าเป้าวิทยาคม จังหวัดเชียงราย พบว่า ทางโรงเรียนมีการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดของนักเรียนแสดงว่าทางโรงเรียนได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องนี้แต่ก็ยังมีนักเรียนบางกลุ่มที่ใช้สารเสพติดกันอยู่ ยาเสพติดที่นักเรียนใช้กันเป็นส่วนใหญ่คือ บุหรี่ รองลงมาคือสุรา และทางโรงเรียนควรเน้นแนวทางการป้องกันและแก้ไขสารเสพติดใน 4 ส่วนคือส่วนแรกเน้นที่ตัวนักเรียนเอง ส่วนที่สอง เน้นที่ผู้ปกครอง ส่วนที่สาม เน้นที่ทางโรงเรียน ส่วนที่สี่ เน้นที่ตัวครู ทั้ง 4 ส่วนนี้ ควรที่จะได้ร่วมมือกันอย่างเข้มแข็ง เพื่อที่การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้นักเรียนจะได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของ พวงเพชร จินะวงศ์ (2543) ได้ศึกษาการป้องกันและการแก้ไขปัญหายาเสพติด ยาเสพติดของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลประตูลี้ จังหวัดลำพูน พบว่า ครูมีปัญหาด้านการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับน้อย เช่น ภูษาดความร่วมมือในการนิเทศงาน สาเหตุที่ทำให้เด็กคิด ยาเสพติด การบันทึกและการให้คำปรึกษาตลอดจนการขาดความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียน ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือสงสัยว่าจะใช้ยาเสพติด

นอกจากนั้นยังมีงานวิจัยของ มนัส สาระชัย (2543) ได้ศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา โรงเรียนอรรถวิทย์พนิชัยการ พบว่า มีนักเรียนใช้ยาเสพติด ในระหว่างอายุ 15 - 17 ปี ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้นักเรียน นักศึกษา ใช้ยาเสพติดกันมากก็คือ

1. ปัญหาทางด้านครอบครัว
2. ทางด้านเศรษฐกิจทั้งของตนเองและของครอบครัว
3. ทางด้านสิ่งแวดล้อม

ส่วน ศิริประภา เดชรอด (2546) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนห้วยม้าวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ พบว่า โรงเรียนควรให้การสนับสนุนให้บุคลากรภายนอก เช่น ตำรวจ ผู้ปกครอง ได้ช่วยกันดำเนินการป้องกันปัญหาเรื่องสิ่งเสพติดภายในโรงเรียนร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน ก็จะทำให้การดำเนินงานในการป้องกันมีความเข้มแข็งขึ้น

ในขณะที่ อมรรรัตน์ พรหมศรี (2546) ศึกษาการดำเนินการป้องกันการใช้ยาเสพติด สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กลุ่มภาคเหนือ พบว่า ทุกวิทยาเขตขาดการจัดทำนโยบายระดับหน่วยงานเป็นรายลักษณะอักษร อธิบายได้ว่าผู้บริหารวิทยาเขตไม่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดทำแผนนโยบายโดยเฉพาะวิทยาเขต เนื่องจากมีนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่แล้ว ทำให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน เนื่องจากขาดนโยบายที่ชัดเจน ทำให้การบริหารนโยบายมีประสิทธิภาพน้อยลง และควรจัดตั้งองค์การป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษาเป็นการเฉพาะ โดยกำหนดหน้าที่ที่ชัดเจนจะทำให้การดำเนินงานการป้องกันการใช้ยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในปี 2547 มีงานวิจัยอีกจำนวนหนึ่งที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจ คือ สุรพล บุญทองสุข ได้ศึกษาการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในโรงเรียนเอกชน อาชีวศึกษา พบว่าขณะดำเนินงานอยู่เด็กนักเรียนไม่เชื่อฟังผู้ปกครองมักปกป้องลูกของตนเอง และยังขาดงบประมาณในการดำเนินการในการจัดหาบุคลากรที่ความเชี่ยวชาญในด้านการกำกับดูแลและเฝ้าระวัง นอกจากนี้ ชุตินา ว่องไว ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ เขตการศึกษา 12 พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดในโรงเรียน ซึ่งผู้บริหาร และครูควรออกไปเยี่ยมบ้านนักเรียนบ้าง เพื่อได้ทำความรู้จักกับผู้ปกครอง และสร้างความคุ้นเคยกัน เพื่อเป็นแนวทางหาความร่วมมือระหว่างกันในการดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วน ชาดิชาข เมืองลือ ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาใน อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันปัญหาเสพติดคือ นักเรียนบางส่วนไม่ได้อยู่กับผู้ปกครองจึงทำให้ง่ายแก่การลักลอบเสพสิ่งเสพติด โดยเฉพาะ บุหรี่ และเรื่องของงบประมาณในการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการป้องกันยาเสพติด การจัดทำสื่อที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งสื่อประเภทต่าง ๆ เรื่องของการปราบปรามขึ้นเด็ดขาดเกี่ยวกับผู้ค้ายาเสพติดยังกระทำไม่ต่อเนื่องเท่าที่ควร ควรมีความร่วมมือระหว่างครูผู้ปกครอง และหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องได้ช่วยกันหาสาเหตุของการแพร่ระบาดของสิ่งเสพติดในโรงเรียนด้วยความจริงจัง ไม่ใช่ตกเป็นภาระของทางโรงเรียนเพียงฝ่ายเดียว ในขณะที่ รัตติยา พานิชนอก ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียนชุมชนบ้านนาแพ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าการดำเนินงานพัฒนายังไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เพราะขาดการวางแผน กำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง ไม่มีโครงการและแผนงานที่ชัดเจน รวมทั้งระบบการประสานงานระหว่างบุคลากรภายในและภายนอกไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะครูมีภาระงานมาก จึงทำให้การพัฒนางานการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และงานวิจัยของ ชุชัย โง้วศิลปศาสตร์ ได้ศึกษาการศึกษาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการหลีกเลี่ยงการใช้สิ่งเสพติดในโรงเรียน เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มสุรา และครูยังตระหนักเห็นความสำคัญในการให้คำแนะนำ มีหน้าที่ในการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนทั้งยังได้เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องพิษภัยจากยาเสพติดให้นักเรียนได้ตระหนักถึงอันตรายจากสิ่งเสพติดด้วย

ในปีต่อมา ชาตรี หีบคำ (2548) ได้ศึกษาการดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหายาเสพติดของสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดตาก พบว่า ผู้ที่ติดสารเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนมากเป็นนักเรียนชายทุกโรงเรียนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และ

มัธยมศึกษาตอนปลายมีปัญหาเรื่องการระบาดของสารเสพติด แต่ปัญหามีแนวโน้มลดลง สำหรับสารเสพติดส่วนมากที่เข้ามาในโรงเรียนคือ ยาบ้า บุหรี่ สารระเหย ตามลำดับ และแหล่งที่มั่วสุมในการเสพยาเสพติดส่วนมากเป็นห้องสุขา ริมรั้วโรงเรียน และใต้รั้วไม้ในโรงเรียน ส่วนการดำเนินการป้องกันและแก้ปัญหการระบาดของสารเสพติดของบุคลากรในโรงเรียน โดยภาพรวมโรงเรียนได้จัดทำแผนป้องกันและแก้ไขการระบาดของสารเสพติดที่สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและกรมสามัญศึกษา โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนเล่นกีฬาโดยจัดสถานที่และอุปกรณ์กีฬาภายในโรงเรียน โรงเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์การต่อต้านยาเสพติด โรงเรียนร่วมกับหน่วยงานราชการอื่น เช่น ตำรวจ อนามัย หรือ โรงพยาบาลจัดอบรมนักเรียนเกี่ยวกับพิษร้ายของสารเสพติด และโรงเรียนทำเป็นบันทึกรายงานเกี่ยวกับนักเรียนที่ติดสารเสพติด

ส่วน นพพร ศรีสวัสดิ์ (2548) ได้ศึกษากระบวนการตัดสินใจเสพยาบ้าของเยาวชนหญิงในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเขตภาพเหนือตอนบน พบว่า กระบวนการตัดสินใจเสพยาบ้าของเยาวชนหญิง มีลักษณะอยู่ภายใต้เงื่อนไขสถานการณ์หลายๆอย่างโยงใยกัน คือ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว จากการมีสภาพครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะเยาวชนหญิงที่เสพยาบ้าเป็นผู้ที่มารดาเสียชีวิตมากกว่าที่บิดาเสียชีวิตถึง 2 เท่า ประกอบกับอิทธิพลเพื่อนและปัจจัยส่วนบุคคลคือ ความต้องการของวัยรุ่นได้แก่ เสพยาบ้าเพื่อไม่ให้วังวนนอน ต้องการพิสูจน์ว่าเสพยาบ้าแล้วเป็นอย่างไร และเสพยาบ้าเพื่อลดความอ้วน เสพยาบ้าเพื่อประชนสามมี คลายเครียดลิ้มความทุกข์ใจ ซึ่งปัจจัยต่างๆเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับความเชื่อ และทัศนคติที่เป็นเชิงบวกต่อยาบ้าของเยาวชนหญิงอย่างชัดเจน

นอกจากนั้นยังมีงานวิจัยในปี 2549 ของเฉลิมพล เกียรติระกูล ได้ศึกษาการประเมินผลการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติดในสถานบันเทิงในอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการดำเนินงานทางด้านกฎหมายมีมาตรการแรกที่บรรลุผลในระดับปานกลาง ได้แก่ การใช้มาตรการตามกฎหมายโดยใช้วิธีการปรับเข้าดำเนินการกับสถานบันเทิงที่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ผลการดำเนินงานทางด้านกฎปฏิบัติงานมีมาตรการแรกที่บรรลุผลในระดับปานกลาง คือ การออกตรวจสถานบันเทิงอย่างสม่ำเสมอ และผลการดำเนินงานทางด้านงานประสานงานมีมาตรการแรกที่บรรลุผลในระดับปานกลาง คือ การรณรงค์ให้สถานบันเทิงช่วยกันสอดส่องดูแลการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่จะเกิดขึ้น ส่วนมาตรการที่บรรลุผลในระดับต่ำ ได้แก่ การใช้มาตรการตามกฎหมายโดยใช้วิธีการสั่งปิดทั้งหมดเข้าดำเนินการกับสถานบันเทิงที่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และในปีเดียวกัน พิศพันธุ์ สังข์เรือง ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดกรณีศึกษาเทศบาลตำบลแม่มริม อำเภอแม่มริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยด้านบุคคลและเศรษฐกิจ

นั่นคือ อาชีพ ระดับการศึกษา และระดับรายได้ของประชาชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชากรในเขตเทศบาลตำบลแมริม ต่อการดำเนินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลแมริมมาก เนื่องจากพบว่าประชากรที่มีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าระดับอนุปริญาส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป เป็นเกษตรกร ประกอบธุรกิจส่วนตัว หรือเป็นพนักงานระดับล่างของบริษัทเอกชนซึ่งมีรายได้น้อย ทำให้ประชาชนกลุ่มนี้มีเวลาเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเทศบาลตำบลแมริมน้อยมาก เนื่องจากเวลาส่วนใหญ่ของประชากรกลุ่มดังกล่าวได้ถูกนำไปทำงานเพื่อหารายได้ในการจุนเจือตนเองและครอบครัวมากกว่า เพราะช่วงเวลาที่มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นการประชุม อบรม ตลอดจนการณรงค์ต่าง ๆ ในชุมชนเป็นช่วงเวลาที่ประชาชนกลุ่มนี้ต้องทำงาน ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมกับเทศบาลตำบลแมริมได้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า ถึงแม้จะมีความพยายามของทางโรงเรียนในการป้องกันและแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาเรื่องยาเสพติด แต่ก็ยังขาดเรื่องของการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ทั้งยังขาดเรื่องของงบประมาณที่เพียงพอต่อการดำเนินงาน ขาดแคลน ด้านบุคลากร การใช้สื่อพบว่ายังมีการใช้น้อย และนักเรียนก็ยังใช้สารเสพติดกันอยู่ ที่พบมากที่สุดก็คือ เหล้าและบุหรี่ ซึ่งจะต้องนำมาทบทวนให้เกิดการแก้ปัญหาและการป้องกันให้มีประสิทธิภาพมากกว่านี้รวมทั้งการร่วมมือจากทุกภาคส่วนให้มีการดำเนินการ โดยเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งโรงเรียนให้ความสนใจต่อปัญหายาเสพติดเป็นอย่างมาก โดยมีการจัดกิจกรรมหรือหาวิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดให้แก่นักเรียน รวมทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนก็เห็นความสำคัญต่อปัญหานี้ และได้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ยาเสพติดในสถานศึกษายังทวีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะยาบ้าได้ระบาดอย่างแพร่หลาย ในหมู่ของนักเรียน แม้จะมีการดูแล ควบคุมและปราบปรามอยู่ตลอดเวลาก็ตาม แต่ด้วยสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อปัญหายาเสพติดของนักเรียน เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง เสพหรือขาย ยาเสพติด นักเรียนอยู่ใกล้แหล่งซื้อขาย หรือประชากรในชุมชนที่อาศัยอยู่มั่วสุมกับยาเสพติด เป็นจำนวนมาก เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ยังมียาเสพติดแพร่ระบาดอยู่ เพราะถ้ามีผู้ผลิตก็ต้องมี ผู้เสพ หรือมีผู้เสพก็ต้องมีผู้ผลิต ซึ่งถือว่าเป็นวงจรของกระบวนการยาเสพติดที่ควรหาแนวทาง ป้องกันและแก้ไข ก่อนที่จะเป็นปัญหาความล้มเหลวของชาติในด้านการศึกษา และด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียนและเยาวชนที่จะเติบโต